

maart 2012

SamenKerk²

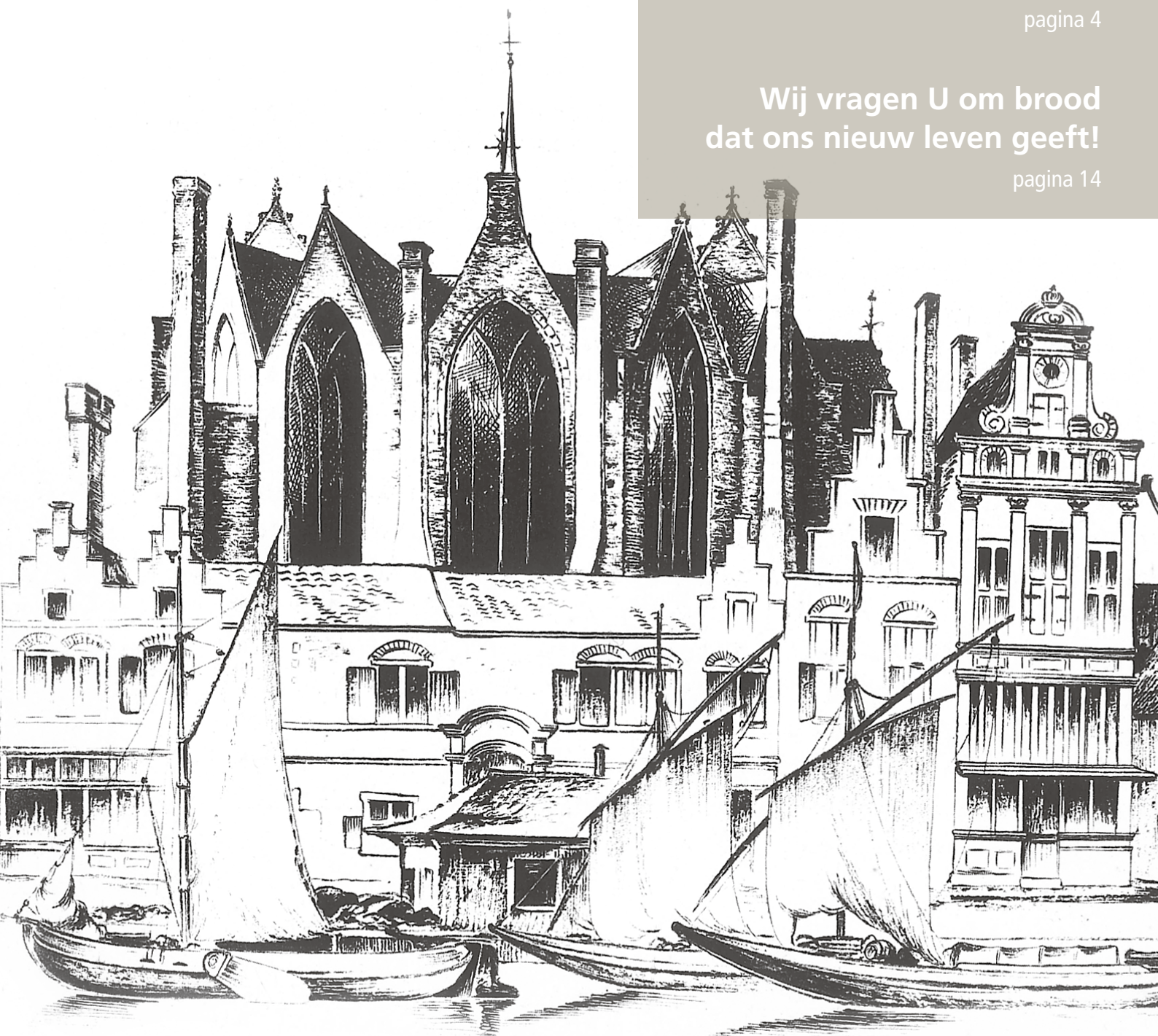
Uitgave van het Bisdom Haarlem - Amsterdam

Iets waar je niet
zonder kunt...

pagina 4

Wij vragen U om brood
dat ons nieuw leven geeft!

pagina 14

Geef ons heden ons dagelijks brood

In dit nummer

Van de redactie	3
Stille Omgang: iets waar je niet zonder kunt	4
Zuster Brenda in een Ethiopische sloppenwijk	6
De kerk en het seksueel misbruik	8
De natte grens van Haarlem	10
Van Onderop	12
Wij vragen U om brood dat nieuw leven geeft!	14
Eucharistische aanbidding in De Liefde	16
Adventsactie en Vastenactie geven gezicht aan de sociale dimensie van de kerk	17
'n Beetje Crypto	18
Nieuw project rondom de Eerste Communie	19
Vermeldenswaard	20
Vastenestafette	21
OLV ter Nood staat open voor gasten	22
Poolse katholieke missie in Nederland	23
Altaargeheimenissen	25
Jongerenpagina's	26
Personalia	31
Onbekende geschiedenis	32

Colofon

Samen Kerk is het informatieblad binnen het Bisdom Haarlem - Amsterdam en verschijnt tienmaal per jaar nummer 2 jaargang nr. 37

Verantwoordelijke redactie:
Margot de Zeeuw,
Wim Peeters, hoofdredacteur

Redactieadres:
Samen Kerk
Postbus 1053,
2001 BB Haarlem
Telefoon: (023) 511 26 60
Faxnummer: (023) 511 26 59
Giro 43509
E-mail: pvermeer@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
Internet: www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Medewerkers:
Marcel Poorthuis (Parels uit de Schattengrot)
Ko Schuurmans (Bijbel en liturgie)
Hein-Jan van Ogtrop (Kerkengek)
Floor Twisk (Onbekende Geschiedenis)
Stefan en Lisette van Aken (Huwelijk en Gezin)

Eleonora Hoekstra-Ros (Van Onderop)
Evert Veldman (Wereldwijd)
Beate Gloudemans
Mirjam Spruit - Borst (Jongerenpagina en Catechese)
Berry Klaassens

Abonnementsprijs:
€ 29,00 per jaar; buitenland: € 35,00 per jaar
Abonnementenadministratie: (023) 511 26 40

Advertenties:
Borgerpark Media
Postbus 8027
6060 AA Posterholt
Telefoon: (0475) 711 362
E-mail: info@borgerparkmedia.nl
www.borgerparkmedia.nl

Vormgeving/technische realisatie:
Novente vormgevers, Lunteren

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen. Verantwoordelijken kunnen reageren via bovenstaand adres.

Van de redactie

Sedert de heilige paus Pius X heeft het dagelijks brood voor de katholieken een dubbele betekenis. Het is uiteraard al wat hij aan materiële zaken nodig heeft: voedsel, drank, kleding, onderdak, maar het is tegelijkertijd het *brood dat eeuwig leven schenkt* en dat wij dagelijks kunnen ontvangen in de Eucharistie.

In de veertigdagen- of vastentijd worden onze zintuigen en ons hart gescherpt, omdat we de aandacht concentreren op hetgeen werkelijk van belang is. Onze Roemeense vriendin die wekelijks bij ons komt eten, heeft verlegen te kennen gegeven dat zij in deze weken vóór Pasen geen vlees eet, ofschoon ze een liefhebster is. Geen Ceaucescu en geen daaropvolgende economische op- en neergang hebben haar afgebracht van geconcentreerde aandacht op wat er werkelijk toe doet. Dat is immers vasten.

In dit nummer is er daarom aandacht voor de mens die materieel tekort komt, lichamenlijk honger lijdt. En tegelijkertijd voor de mens die zich geestelijk wil voeden, die ook dit jaar weer in de nacht van het Mirakel naar Amsterdam komt om daar de Eucharistie mee te vieren en de Stille Omgang te lopen. Beate Gloudemans sprak met Maarten Elsenburg, scheidend voorzitter van het Genootschap dat jaarlijks deze bijzondere bedegang organiseert.

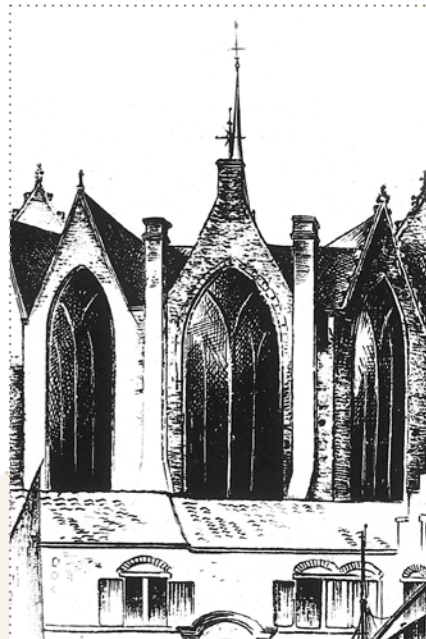
De nieuwe hulpbisschop, mgr. dr. Jan Hendriks, schrijft naar aanleiding van de publicatie van het rapport-Deetman en de publiciteit die daarop volgde, over het seksueel misbruik in de Kerk.

Kerkengek neemt ons deze maand mee naar Spaarndam, nog niet zo lang geleden een dorp van palingrokers en scheepsbouwers. Maar ook van Hansje Brinkers, wiens "vinger in de dijk" nog steeds door menig buitenlands toerist wordt vastgelegd.

We hebben aandacht voor de Vastenestafette, die als u dit leest al een flink eind op streek is door de parochies van ons bisdom, voor Vondels Altaargeheimenissen, voor de Vastenactie en de Eucharistische aanbidding in De Liefde in Amsterdam, voor een nieuwe catechese cursus rond de Eerste Communie en voor oude foto's uit het bisdomarchief. Kortom: een nummer om mee te nemen om de kou van begin februari definitief achter ons te laten en ons te koesteren in de warmte van de voorbereiding op Pasen.

Wij wensen u een gezegende Vastentijd,

Redactie

Stille Omgang

Iets waar je niet zonder kunt...

Vanaf kindsbeen af weet Maarten Elsenburg niet anders. Hij groeide er mee op en zijn leven is ermee doorweven. Zijn vader, grootvader en overgrootvader zijn er door geraakt en gefascineerd: het Mirakel van Amsterdam en specifiek dié tocht. Nee, niet de Elfstedentocht, maar de jaarlijkse Stille tocht door Amsterdam. Beate Gloudemans sprak met het bestuurslid van het Gezelschap van de Stille Omgang over wat deze tocht en het mirakel voor hem persoonlijk betekenen.

De oorsprong van de Stille Omgang ligt in het mirakel dat omstreeks 1345 plaatsvond in hartje Amsterdam. Een zieke man die de laatste sacramenten krijgt uitgereikt, kan deze niet binnenhouden en braakt deze uit. Wanneer vervolgens de restanten in het vuur geworpen worden, blijft het Heilig Sacrament onaangetaast en zweeft boven de vlammen. Van 1345 tot 1578 werd het Heilige Sacrament jaarlijks in processie door de straten van de Heilige Stede naar de kerk gebracht. Na ongeveer drie eeuwen waarin een verbod was ingesteld op dergelijke processies, vonden de twee vrienden Joseph Lousbergh en Carel Elsenburg in 1880 een afschrift met onder andere de route van de oude Mirakelprocessie. In 1881 werd de processie voor het eerst na al die jaren weer gelopen. Het idee sloeg aan en binnen enkele jaren groeide het initiatief uit tot een snel groeiende beweging en ontstond het 'Gezelschap van de Stille Omgang'.

Moderne devotie

Maarten Elsenburg vindt dat er destijds met de Stille Omgang een gouden formule is ontwikkeld. Een door

leken georganiseerd initiatief dat qua kleding en uiterlijk vertoon strikt neutraal en sober is en daardoor heel anders van aard is dan andere processies die er die tijd plaatsvonden. Een nieuwe verering van de Eucharistie, waarin vooral de meditatieve kant gestimuleerd wordt. Hij noemt het een weg van moderne devotie. *Wat betekent de Eucharistie voor u?* "Als zevenjarig jongetje liep ik al op Mirakeldag mee. Thuis was het dan maandenlang een drukte van belang en werd er avond aan avond vergaderd. Mijn grootvader had een zeer bijzondere band met de Eucharistie. Ik kan me herinneren dat ik tranen over zijn wangen zag biggelen op momenten dat hij te Communie ging. Dit heeft op mij als kind een zeer intieme indruk achtergelaten."

"Voor mij betekent de Eucharistie: iets waar je niet zonder kunt. Hierbij spreekt het evangelie van de Emmaüsgangers mij enorm aan. Het feit dat ze in eerste instantie Jezus niet herkennen en pas bij het breken van het brood merken wie ze voor zich hebben, raakt de

essentie van de ontmoeting met Christus. Hem ontmoeten in ons dagelijks brood."

"Ik ervaar de Eucharistie als de beste, compacte beleving van het passieverhaal in één geheel: Witte Donderdag tot en met Pasen. Het bijzondere is dat je bij de consecratie hetzelfde ervaart als wat je in een heel kerkelijk jaar viert, dit alles wordt in één keer vervolmaakt."

Wat blijft u in de Stille Omgang fascineren? "Wat mij jaar in jaar uit persoonlijk raakt, is de meditatieve blik in de ogen van de honderden trouwe pelgrims die van heinde en ver komen, soms met nog de grond onder de verweerde vingernagels. De vanzelfsprekendheid van hun geloof en de combinatie van geluk en offerbereidheid om in het holst van de nacht deze tocht te gaan, is en blijft voor mij als Amsterdamer – voor wie dit een thuiswedstrijd is – een groot getuigenis."

Gelooft u zelf in het mirakel? "Deze vraag krijg ik met regelmaat van allerlei media, die hier dan uitermate kritisch tegenover staan. Ik zeg dan altijd dat het niet van belang is of je hier wel of niet in gelooft. Het feit dat we dit mirakel na die honderden jaren nog steeds beleven en herdenken is al een wonder op zich."

Jongeren

Waarom denkt u dat jongeren zich aangetrokken voelen tot de Stille Omgang? "Bij het 125-jarig bestaan van de Stille Omgang heeft het Gezelschap besloten om een speciaal jongerenprogramma op te richten. Dit programma draait nu voor de zevende keer en trekt jaarlijks circa 300 deelnemers. Ik denk dat jongeren pas dan met name

gemotiveerd worden, omdat ze medeverantwoording dragen aan het vormgeven van de avond en hun eigen programma hebben."

Geloof traditie of persoonlijke keuze? "Alles begint met traditie. Het geloof heb ik dan ook met de paplepel meegekregen. En ik durf dan ook niet met 99% zekerheid te zeggen of ik me hier actief voor zou hebben ingezet, als ik niet met het geloof en deze familietraditie van de Stille Omgang zou zijn opgegroeid. Een specifiek moment dat mij bijstaat als belangrijk in mijn geloofskeuze, was een moment waarbij ik werd aangevallen door een van mijn docenten: 'Ga eens voor jezelf nadenken, neem afstand van je ouders'. Dit daagde mij uit, aangezien dit impliceerde dat ik blind zou varen op de traditie en hetgeen mijn ouders mij hadden meegegeven. Hoe wist deze man nu hoe mijn geloof in elkaar zat? En wat dit persoonlijk voor mij betekende? Deze discussie had tot effect dat ik geprikkeld werd meer te gaan nadenken over mijn eigen geloof en hier meer en meer in bevestigd werd."

Geef ons heden ons dagelijks brood "Bij het horen van de titel: Geef ons heden ons dagelijks brood moet ik denken aan hetgeen mgr Lescrauwaet eens zei. Namelijk dat deze zinsnede eigenlijk verkeerd vertaald is. Er zou eigenlijk moeten staan 'Geef ons slechts het brood dat we vandaag nodig hebben'. Ik vind dit een heel mooie versie, zelfs mooier, omdat er een groot stuk vertrouwen uit spreekt. Je mag erop vertrouwen dat onze lieve Heer voor je zorgt, en dat je dagelijks ontvangt wat je nodig hebt. Geef me elke dag het geloof dat ik nodig heb." <

Interview: Beate Gloudemans

Thema van de Stille Omgang 17 maart 2012

Passie voor de Eucharistie

Waar je liefde voor heb, kijk je steeds met vernieuwde blik en met vernieuwd hart naar toe, met verwondering!

Het bijzondere eucharistische wonder van Amsterdam steunt ons om de verwondering voor deze gave van de werkelijke en blijvende aanwezigheid van Christus in de Eucharistie – een Sacrament- steeds opnieuw te wekken en te vieren. De Romeinse officier – centurio – honderdman, zonder een katholiek geloof, die echter verantwoordelijk was voor de kruisiging en getuige is van zijn sterven zegt: "Werkelijk, deze mens was Gods Zoon," Marcus 15: 39.

Geef ons heden
ons dagelijks brood

Na de thema's 'klimaatverandering' in Malawi en 'duurzaamheid' op de Filipijnen, is 'leefbare steden' in Ethiopië het afsluitende thema van de driejarige cyclus van de Vastenactie met de naam: 'Behoud de Schepping'. In het kader van 'leefbare steden' kijken we naar de miljoenenhoofdstad Addis Abeba, waar het leven voor veel mensen simpelweg bestaat uit óverleven. Kinderen kunnen niet naar school, jongeren krijgen geen opleiding en ouders worstelen om zelfs maar één dollar per dag te verdienen. In het hart van een van de vele sloppenwijken werkt de Filipijnse Brenda Villarin. Zij is Zuster van de congregatie *Daughters of Charity*. Klein van stuk, maar met grote passie zet zij zich in voor de mensen om haar heen. Iedere dag opnieuw. En dat al 33 jaar lang.

Zuster Brenda in een Ethiopische sloppenwijk

'In ontwikkelingswerk is geen plaats voor arrogantie'

Liefde voor God

'Ik groeide op in de Filipijnen als de jongste van drie zussen', vertelt Brenda. 'Mijn moeder was een vrome vrouw. Haar liefde voor God maakte een onuitwisbare indruk op mij en ik wilde niets liever dan Zuster worden. Op mijn 16de meldde ik me bij *Daughters of Charity*, maar tot mijn grote teleurstelling vonden ze mij te jong. Ik telde de dagen af en stond op mijn 18de verjaardag opnieuw voor de deur van deze congregatie. Ik werd liefdevol ontvangen en meldde me direct aan voor missiewerk. Daar lag mijn hart, ook toen al.' Maar *Daughters of Charity* had een ander pad in gedachten voor Brenda. Net als veel andere Zusters kreeg ze een opleiding tot verpleegster aangeboden. 'Ik werkte negen jaar in het plaatselijke ziekenhuis. Ik deed het werk met veel plezier. Van het missiewerk verwachtte ik niet veel meer. Maar toen, plotseling, kwam toch de vraag of ik in Ethiopië wilde werken. Daar hoefde ik niet lang over na te denken.'

Na haar aankomst in Addis Abeba, vertrok Brenda op een lange en gevaarlijke tocht naar een missiepost in het noorden van Ethiopië. 'Het was 1965 en de enige manier om er te komen, was op een ezel', vertelt Brenda. 'Ik had veel contant geld bij me om de missiepost op te bouwen en alleen een tolk om me te beschermen. Je kunt je voorstellen dat ik best bang was.' Gelukkig kwam Brenda veilig aan. De priester wierp één blik op haar tenger postuur en zei: 'Jij zult het hier wel niet lang uithouden.' Hij had zich niet méér kunnen vergissen. Brenda bleef langer dan gepland en realiseerde het hospitaal waar zoveel mensen wanhopig hard behoefte aan hadden.

Brenda's visie op ontwikkelingswerk

Terug in Addis Abeba gaat Brenda door met haar ontwikkelingswerk. Ze doet het met een duidelijke visie: 'In ontwikkelingswerk is geen plaats voor arrogantie. De mensen hier weten zelf wel wat ze nodig hebben. Zij kunnen voor hun eigen ontwikkeling zorgen. Wat wij doen, is hen de juiste middelen aanreiken; educatie, training en de juiste materialen en voorzieningen. Zo kunnen ze voor zichzelf een fatsoenlijk bestaan opbouwen en hun kinderen naar school sturen. Alleen zó komen we tot een blijvende, positieve verandering.'

Brenda's visie en bevologenheid zien we duidelijk terug in het *Urban Development Project* van *Daughters of Charity*. 'We helpen mensen in de sloppenwijken een zelfstandig bestaan op te bouwen', legt ze uit. 'We zorgen dat vrouwen en jongeren een microkrediet krijgen om een eigen bedrijfje op te zetten. En we investeren in onderwijs voor jongeren, zodat ze een baan kunnen vinden. Als de mensen in de ene wijk hebben geleerd hoe ze een beter bestaan voor zichzelf kunnen

opbouwen, dan gaan we door naar de volgende wijk.'

Successen

'Onze manier van werken maakt ons populair in de wijken', vertelt Brenda. 'We boeken er concrete successen en ik zie blijvende vooruitgang. Laatst bezochten we bijvoorbeeld de koksschool waar we jongeren een opleiding laten volgen. Toen hoorde ik dat een van onze jongens na afronding van zijn opleiding een prachtige baan heeft gevonden in Soedan. Hij verdient nu meer dan de directeur van de koksschool. Zo'n jongen kan zijn hele familie onderhouden. Ik ben ongelooflijk trots op hem.'

Missiewerk

Wat de toekomst van missiewerk betreft, heeft Brenda een punt van zorg. 'Toen ik rond 1965 naar Ethiopië kwam, waren er 40.000 missionarissen. Nu zijn het er minder dan 20.000. De aanmeldingen in Azië en Afrika gaan goed, maar in Europa en de Verenigde Staten zijn steeds minder vrouwen bereid om hun leven aan het missiewerk te wijden.'

Daughters of Charity nam daarom een drastische maatregel en schafte de eis van onvoorwaardelijke, levenslange toetreding af. 'Nu moeten Zusters hun gelofte ieder jaar vernieuwen', legt Brenda uit. 'Natuurlijk bestaat de kans dat Zusters hun gelofte beëindigen, maar dit komt gelukkig maar heel weinig voor. Ik heb er vertrouwen in dat *Daughters of Charity* zo aantrekkelijk blijft voor de nieuwe generatie Zusters. Zo blijven we voorlopig zeker bestaan!' <

Evert Veldman, missiesecretariaat

Met uw steun kan *Daughters of Charity* veel doen!

- Voor € 12,00 kan één kind een jaar naar school.
- Voor € 15,00 volgt één jongere een maand lang een vakopleiding.
- Voor € 20,00 krijgt een ondernemster een energiezuinige oven om brood te bakken.
- Voor € 130,00 is een spaar- en kredietgroep geholpen met een kluis.

Meer informatie vindt u op >>
www.vastenactie.nl Via de website kunt u ook direct doneren.

EVEN IETS MINDER VOOR EEN ANDER VASTENAKTIE

Cordaid

De kerk en het seksueel misbruik

Er is de laatste jaren gelukkig meer aandacht gekomen voor de slachtoffers van seksueel misbruik. De Nederlandse bisschoppen hebben de onafhankelijke Commissie Deetman ingesteld om het misbruik in katholieke instellingen te laten onderzoeken. De Commissie heeft in december rapport uitgebracht en gaat nu nog een aanvullend onderzoek doen over misbruik van meisjes en over geweld. Mishandeling en misbruik zijn omvangrijke problemen in kerk en maatschappij. De heer Deetman verzuchtte bij de presentatie van het rapport van de Commissie: "Wat is er aan de hand met de Nederlandse samenleving?" We hebben de hulpbisschop, mgr. J. Hendriks gevraagd in te gaan op feiten en achtergronden en op de vraag wat de katholieke kerk en ons bisdom doen om misbruik te voorkomen.

Het is ergens in de jaren '50. Een meisje van een jaar of acht heeft haar beide ouders verloren. Nu wordt ze ook nog gescheiden van haar broertje en in een internaat geplaatst. De sfeer is er kil en koud, zij mist de liefde van haar ouders. In die situatie is er iemand die haar wat aandacht schenkt en af en toe wat snoep geeft, maar al gauw begint die persoon haar te betasten en van haar te verlangen dat zij hem seksueel bevredigt. Die persoon is een priester.

Toen ik dit verhaal hoorde, sprongen de tranen me in de ogen. Het is zo gemeen en liefdeloos en het kind is in zo'n kwetsbare positie en dan is de dader in zijn machtspositie ook nog eens iemand die de liefde van God komt verkondigen en voorleven! Geen wonder dat dit kind alle vertrouwen in de kerk en misschien ook in God voorgoed verloren heeft. Het gebeuren van toen heeft het leven van een onschuldig kind verwoest.

Feiten

Uit het onderzoek van de commissie Deetman komt naar voren dat 9,7 % van de Nederlanders ongewenst seksueel benaderd is door een niet-familieid. Eerdere onderzoeken komen tot nog veel hogere percentages, maar dan is het misbruik in en rond het gezin verdisconteerd, waar volgens onderzoeken ongeveer eenderde van het totale misbruik van meisjes plaatsvindt. De daders zijn daar voornamelijk (stief-)vaders, oudere broers en ooms. Misbruik van meisjes is hier wat beter onderzocht dan dat van jongens. 0,6 % van de respondenten in het onderzoek van de commissie Deetman meldt dat de pleger werkzaam was binnen de katholieke kerk.

Er is geen significant verschil tussen katholieken en niet-katholieken, al was de internaatcultuur in katholieke kring sterk (in 1960 waren er 321 katholieke internaten). In het rapport van de Commissie Deetman komen enkele internaten naar voren waar sprake was van structurele mistoestanden. In internaten (katholiek of niet) is het risico op misbruik twee keer zo hoog als het landelijk gemiddelde, volgens het Deetman-rapport. Dat klopt met cijfers uit ander onderzoek, dat duidelijk maakte dat de risico's groter zijn in instellingen van jeugdzorg en in de gehandicaptenzorg. Slechts een klein deel van het misbruik in onze maatschappij wordt gemeld of komt bij de politie terecht. In 2004 bijvoorbeeld werden 6668 gevallen van seksueel geweld ter kennis van de politie gebracht. Meer informatie hierover kunt u vinden op websites als seksueelgeweld.nl, huiselijkgeweld.nl of de websheets van *Movisie*.

Op grond van deze algemene cijfers komt de Commissie Deetman tot de conclusie dat het aantal slachtoffers binnen instellingen van de katholieke kerk tussen de 10.000 en 20.000 moet

bedragen. Dit betekent niet dat er zoveel klachten zijn binnengekomen, het is een doorberekening en (betrouwbare) conclusie uit de algemene cijfers die aangeven hoe breed het probleem verspreid is in de samenleving. De commissie ontving 1795 meldingen die binnen het onderzoek vielen, waarbij 774 gevallen van misbruik werden gemeld die nader konden worden onderzocht. Ongeveer 98% van de meldingen betrof de jaren vijftig, zestig en zeventig van de vorige eeuw. Slechts 2,1 % betrof misbruik van de jaren tachtig en daarna.

Wat doet de Kerk?

De meldingen betreffen dus vooral een periode die al minstens veertig jaar achter ons ligt. Voor veel slachtoffers is die tijd echter nog iedere dag actueel door de vreselijke gevolgen van het misbruik. Het allereerste wat noodzakelijk is, is dus erkenning, hulpverlening en een vorm van compensatie, al kan niemand goed maken wat hen is aangedaan. De bisschoppen hebben daarom het meldpunt, de hulpverlening en de klachtencommissie geprofessionaliseerd en een compensatiecommissie in het leven geroepen. Rechters en specialisten in letselschade maken van deze commissies deel uit. U kunt hier meer over lezen op de website meldpuntmisbruik.nl. Onze bisschop, mgr. Dr. J.M. Punt, heeft in ons bisdom driemaal een brief geschreven aan alle gelovigen die in de kerken is voorgelezen. Daarin vertelde hij hoe hijzelf met de problematiek in het bisdom is omgegaan. De brieven zijn nog na te lezen op de website bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Verder heeft mgr. Punt verschillende slachtoffers thuis bezocht of op het bisdom ontvangen en één van hen heeft de priesterraad toegesproken met een moedig getuigenis; enkele slachtoffers werden bijzonder uitgenodigd voor de bisschopswijding in december waar voor hen werd gebeden en waarbij de bisschop in de homilie stilstond bij het leed dat hen is aangedaan. Datzelfde heb ik gedaan in mijn slotwoord en in verschillende interviews bij die gelegenheid. Binnen het bisdom is een werkgroep opgericht om slachtoffers te woord te staan; intussen hebben de gezamenlijke bisschoppen een landelijke contactgroep opgericht waarvan de Rotterdamse bisschop voorzitter is.

Moeilijker is het om goed om te gaan met meldingen via de media. Het bisdom heeft daarom vaker opgeroepen die meldingen te doen bij het bisdom of bij het meldpunt en de klacht te laten onderzoeken door de klachtencommissie of – als de klacht niet verjaard is – door de rechtbank. Zolang dat niet is gebeurd en het bij een anonieme melding in de media blijft, kunnen we weinig doen. Ook meeleven kun je nu eenmaal alleen met een concrete persoon.

Vorming van priesters en pastoraal werkenden

Op 13 januari werd een bijeenkomst in Heiloo gehouden rond misbruik en het rapport Deetman met de priesters, diakens en pastoraal werkenden. Voor de jonge priesters, pasgewijde diakens, catechisten en pastoraal werkers zijn op De Tiltenberg enkele trainingsdagen gehouden om seksueel misbruik te voorkomen en te signaleren en aan de studie van de priesterstudenten is een vak toegevoegd rond beleving van het celibaat en zijn gespreksavonden gehouden rond dit thema. In de aanname- en screeningsprocedure van kandidaten voor de opleidingen zijn eveneens verbeteringen aangebracht.

Gedragscode

In de verschillende bisdommen bestaat al een gedragscode voor degenen die in de kerk werkzaam zijn, maar er wordt nu voor alle bisdommen aan een nieuwe, herziene en verbeterde versie gewerkt die voor de zomer gereed moet zijn. Afgelopen zomer al werd naast een VOG-Verklaring (Verklaring van onbesproken gedrag) van de vrijwilligers die reizen naar de wereldjongerendagen begeleiden, gevraagd om een speciale gedragscode te ondertekenen.

Vaak wordt gezegd dat het celibaat de schuld is van het misbruik. Kort door de bocht: omdat ze als celibatairen met hun seksuele gevoelens geen kant uit kunnen, vergrijpen geestelijken zich aan minderjarigen. Dat "is een stelling waarvoor geen wetenschappelijke onderbouwing bestaat", merkt het rapport Deetman op. Als die stelling wáár was, zou misbruik aanmerkelijk meer moeten voorkomen in de katholieke kerk dan daarbuiten en dat is niet het geval. Wel zijn er allerlei factoren die belangrijk zijn voor een priester om het celibaat goed te kunnen beleven, zoals vriendschappen, een goede sociale omgeving, een gezonde en regelmatige levensstijl, voldoening in het priesterlijk werk en – *last but not least* – gebed en een sterke geestelijke motivatie.

En verder?

De boodschap van de kerk is goed, en juist in onze tijd heel belangrijk. Misbruik in de kerk maakt ons beschaamd en het ondermijnt de zending van de kerk. Want heb je nog recht van spreken als je het zelf niet waarmaakt? De kerk maakt een zuiverings- en louteringsproces door. We moeten de liefde van Christus weer geestelijk sterk gestalte te geven, bezield door het evangelie. Dat is de vernieuwing die we nodig hebben. Het bisdom blijft overigens open staan voor alle suggesties die kunnen helpen om goed met de slachtoffers en met de hele situatie om te gaan.

mgr. dr. Jan Hendriks
tit. bisschop van Arsacal
Hulpbisschop van Haarlem-Amsterdam

De natte grens van Haarlem

Spaarndam; zicht op het oude kerkje.

De bedoeling van deze serie artikelen is aandacht te besteden aan de verbeelding van de Bijbel in de kerkelijke architectuur. We behandelen al menige kerk in binnen- en buitenland. Ook in ons eigen bisdom zijn interessante kerken: de uwe? Stuur ons gegevens. Deze keer blijven we dicht bij Haarlem: Haarlemmerliede, Spaarnwoude en Spaarndam. Het kleine Spaarndam wordt ons uitgangspunt.

S. Jacobus de Meerdere Haarlemmerliede.

Sluiproutes door Spaarndam zijn niet geoorloofd, het dijkje kan dat allemaal niet aan. De mensen die er wonen boffen: dicht bij de Randstad en toch een idyllische landelijke omgeving. Aan de horizon het grote Haarlem; de beide Bavo's goed zichtbaar. Dichterbij waakt de toren van Schoten (van de Mariakerk) en halverwege de dijk is Hansje Brinkers nog steeds bezig deze met zijn vinger dicht te houden. Buitenlanders (en ook Hollandse toeristen) stoppen er graag. In het centrum staat een 17de-eeuws kerkje dat een door storm vernielde kapel uit 1325 vervangt. Het katholieke kerkje ligt in een wijkje aan de oostkant van het dorp, niet ver van het oude Spaarnwoude (met de dikke romaanse toren) en het romantische Haarlemmerliede, waar een grotere katholieke kerk staat.

De dam in het Spaarne

Het dorpje ontstond bij een dam in het Spaarne, waar de rivier uitmondt in het IJ. Floris V bouwde in 1285 een fraaie dam in het Spaarne. De oude dam (uit 1220) was niet sterk genoeg; daarom werd na de St.-Elisabethsvloed van 1421 een hogere dam gebouwd. Het dorp kon groeien. Hoewel: de Geldersen verwoestten het in 1517, de Spanjaarden deden dat nogmaals in 1573 en er waren meerdere dijkdoorbraken. Hansje Brinkers had het maar druk. In 1641 werd het Gemeenlandhuis Rijnland gebouwd, nog naar

ontwerp van Pieter Post. Na de inpoldering van de Haarlemmermeer in 1849 waren de woeste buurwateren definitief getemd en na de inpoldering van (het grootste deel) van het IJ kwam er bouwruimte en konden de bewoners van het dorp(je) zich vredig wijden aan de palingroekrij en de scheepsbouw.

In 1514 telde Spaarndam 280 inwoners. Politiek en kerkelijk was het verdeeld. Politiek was er de verdeling tussen de twee ambachten Spaarndam en Spaarnwoude; midden in het Spaarne lag de grens. Kerkelijk hing Spaarndam tussen het grote Haarlem (met de middeleeuwse St. Bavo-parochie) en Spaarnwoude met zijn Gertrudiskerk. De flinke vroeg 13de-eeuwse Romaanse stompe toren staat daar nog steeds. Hij is net zo beroemd als de 13de-eeuwse reus Claas van Cyten die Vondel in zijn *Gijsbrecht* (I:242) noemt. Het schip van de kerk werd tijdens het beleg van Haarlem in 1573 verwoest. In het later herbouwde schip is de rozenkrans van reus Claas te zien (!) en ook een aantal middeleeuwse beeldjes die door de Spaarndamse familie Dijkzeul in de 16de eeuw gered zijn. In Spaarndam zelf werd een kapelletje gebouwd op de plek waar nu de kunstgalerie 'Het Judasoog' gevestigd is. Op 2 januari 1328 gaf de pastoor van de Haarlemse Bavo toestemming een kapelaan aan te stellen. Willem IV zorgde er voor dat de kapel inkomsten uit de visrechten kreeg.

Na de reformatie bleef Spaarnwoude katholiek, maar in Spaarndam kwamen veel aanhangers van de nieuwe leer. In 1626 werd de oude kapel door storm verwoest en bouwden de protestanten hun kerkje een stukje westwaarts, waar het nu nog staat. De katholieken bouwden in een boerenshuur in het nabijgelegen Haarlemmerliede een aan Jacobus de Meerdere toegewijd schuilkerkje dat in 1837 door de huidige kerk van architect Van der Paauw vervangen werd. De architecten Dansdorp en Asseler sleutelden aan het gebouw, Asseler zorgde voor het torentje. Architect Bleijs bouwde er nog een traveetje bij, maar toch werd het een leuk ensemble dat het bewaren waard is.

Een eigen kerk

Spaarndam ontwikkelde zich, als gezegd, na de inpolderingen van Haarlemmermeer en IJ geweldig. In 1912 werd door Frans van Dijk aan de Lage Dijk de scheepswerf "Hollandia" gesticht, waar veel mensen werk vonden. Daar kwamen nieuwe werknemers op af en de bevolking werd zo weer 'katholiek'. De kerkgangers moesten lopen of fietsen (de meesten hadden geen pakwagen of een auto) naar Haarlemmerliede of naar de Schotense St. Bavo. Kort voor de Tweede Wereldoorlog werd die vervangen door het huidige kerkgebouw dat aan O.L. Vrouw van Zeven Smarten was gewijd. In 1907 gingen enkele Spaarndammers naar de bisschop om te pleiten voor een eigen kerk. Het bestaan van een katholieke toneelvereniging 'St. Joseph' werd als bewijs aangevoerd voor het bestaan van een eigen gemeenschap. Daar kwam naderhand ook nog de r.-k. vereniging voor r.-k. militairen St. Martinus bij, voor soldaten die

de forten nabij Spaarndam bemanden. Een geheelonthouderskoffiehuis aan de Westkolk nr. 8 moest als home dienen.

Pas in 1917 kwam er schot in de plannen voor een eigen Spaarndams kerkje. Omdat Schoten toch iets dichterbij lag dan Haarlemmerliede werd de bediening eerst aan de geestelijkheid aldaar toevertrouwd. Na wat geharrewar tussen de pastoors van de beide buurdorpen won 'de Lie'. Dat was ook niet zo gek, want de uiteindelijk gekozen bouwplaats lag daar weer dichterbij en Haarlemmerliede had een eigen katholieke school, dus... Architect was N. Nelis. Aannemer Van Geldorp uit Haarlemmerliede mocht de kerk bouwen, mits hij zijn café, dat met het parochiehuis van Haarlemmerliede concurreerde, zou sluiten. In 1923 legde pastoor Saulenn (van Haarlemmerliede!) de eerste steen voor de nieuwe kerk, die hij op 28 februari 1924 kon inwijden. Pas in 1969 werd het kerkje van de moederkerk afgescheiden en nog later, in 1983, werd Spaarndam een eigen parochie.

Onder de hoede van Adalbertus

Het verhaal gaat dat laatstgenoemde pastoor bezoek kreeg van een dame uit Spaarndam die een witte zak bij zich had met – naar zij zei – een deel van de schedel van Adalbertus. Zij had de schedel in België op de kop getikt. In de abdij van Egmond was men op de hoogte en uiteindelijk kwam de bijzondere relik, door bemiddeling van bisschop Zwartkruis, naar Egmond toe. De nieuwe patroon werd in Spaarndam heel populair en

Adalbertuskerk in 1923.

regelmatig vonden en vinden er bedevaarten plaats naar de Adalbertusakker nabij Egmond. Adalbertus was een van de gezellen van Willibrord. Hij was niet zo'n globetrotter en werkte kleinschaliger. Daarom was hij – oneerbiedig gezegd – populairder bij de plaatselijke bevolking. In 985 schreef frater Ruothbert in opdracht van bisschop Egbertus van Trier zijn levensbeschrijving. Veel feiten staan er niet in; wel een beschrijving van het zachte karakter van Adalbertus en (vele bladzijden lang!) uitgebreide vermeldingen van de wonderen die hij bewerkstelligde. Zo redde hij graaf Dirk die door het ijs was gezakt en genas hij vele blinden. Het mag de Spaarndammers deugd doen dat hun patroon uitverkoren werd om de beschermer te worden van de nieuwe parochie in Haarlem-Noord, die samengesteld werd uit de vroegere parochies van het H. Hart, Elisabeth en Barbara en Liduina (die ook iets met ijs had). De Liduinakerk, die als enige voor de eredienst behouden bleef, heet nu 'de Adelbertus'. De Spaarndammers gaan opgewekt naar hun Adalbertus, liefderijk verbonden met de regioparochies van IJmuiden, Santpoort, Haarlemmerliede en Haarlem Noord; hopelijk nog vele jaren. <

Hein Jan van Ogtrop van de Haarlemse Nieuwe Bavo

Gegevens zijn ontleend aan het in 1999 uitgegeven boekje van Gerrit van den Beldt: *75 jaar Sint Adalbertus in Spaarndam*. Over Spaarnwoude zie E. den Hartog: *De kerken van Holland*, blz. 206. De tekening van Scharwoude is van de hand van architect Ad Tel, de foto's zijn gemaakt door Karel Weijers.

Scharwoude, sinds 1844 zonder spits (tekening Ad Tel).

De rozenkrans van reus Claas Cyten.

Veel parochiebladen beginnen met een openingsverhaal over Aswoensdag en de 40-dagentijd. Een periode van inkeer, soberheid, van matigen, van meer aandacht voor het bidden en meevieren in de kerk, van bewust vasten en wat je uit je mond spaart, opsparen voor een goed doel.

door Eleonora Hoekstra-Ros

In het **Bonifatius Nieuws** van de **Sint-Bonifatiuskerk te**

Zaandam wordt over

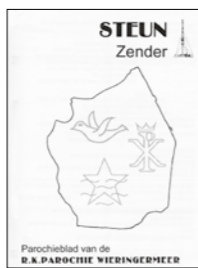
een hongerdoek verteld die kleur geeft aan de veertigdagentijd. Het is een linnen doek met eenvoudige voorstellingen van het leven, lijden en sterven van Christus. Het doek werd in de Middeleeuwen voor het altaar opgehangen in de periode van de vastentijd. In die tijd werd er niet veel gegeten en men voelde de honger knagen.

Nederlandse Franciscanen namen het initiatief om siliconen polsbandjes te laten maken met de franciscaanse groet en zegen "Vrede en alle goeds". De broeders wens-

sen de dragers ervan "Vrede en alle goeds" in de hoop dat zij in hun eigen kring vrede en alle goeds aan anderen doorgeven. Dit staat in **de Hoeksteen, het parochieblad** van de **Christoforus Parochie te Schagen**. De polsbandjes zijn zeer gewild in binnen- en buitenland. Info via 0412 465770.

De oproep in het **parochieblad** van de **R.-K. parochie Wieringermeer**

om de kerstboom met kluit niet in de groencontainer af te voeren, maar af te leveren voor de aan te leggen Bijbelse tuin naast de Mariakapel in Middenmeer, heeft veel navolging gekregen. De spontane actie en een levering door een tuincentrum en door een bloemenwinkel heeft veertig kerstbomen opgeleverd. Met spanning wordt gekeken of de wortelvorming van de bomen aanslaat. Aan de liefdevolle verzorging zal het niet ontbreken volgens de Tuingroep.

In de maand januari hield de r.-k. parochiegemeenschap **Onze Lieve Vrouw**

de Schalmei

Visitatie te 't Zand N.H. haar narcissenactie. Leden van het kinderkoor, misdienaars, vrijwilligers en enkele scholieren die een maatschappelijke stage vervulden, gingen langs de deuren in 't Zand met deze voorjaarsbloeiers met de bedoeling om gelden op te halen voor de stichting SOOK (Stichting Onderhoud Kerkgebouwen). De stichting besteedt het geld voor herstel aan de dakgoten en om de deuren en de galmgaten van de kerk te vernieuwen respectievelijk te restaureren. In **de Schalmei** staat dat de actie zo geslaagd is dat er voor volgend jaar weer een gepland staat.

Eens in de drie weken houden parochianen van **Onze Lieve Vrouw van Altijdurende Bijstand te Santpoort-Velserbroek** in de benedenzaal van het parochiecentrum een Nostalgisch Café en kijken ze op een groot beeldscherm naar een aflevering van de

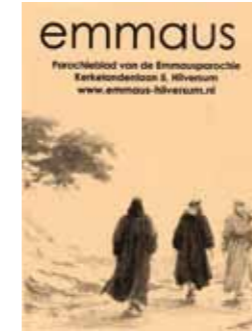

Nederlandse televisieserie **Dagboek van een Herdershond**. Daarna is er een gezellig samenzijn onder het genot van een glaasje. Ieder is van harte welkom en mag gerust een vriend of een vriendin meenemen zo staat er in **parochieblad Heet van de Naald** te lezen.

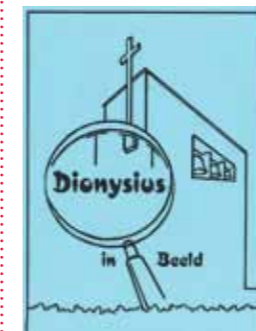
In het **gezamenlijk kerkblad Een Door Twee** voor de **parochies St. Joannes Evangelist, Kaag-Abbenes en O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen, Nieuw-Vennep** staat een oproep van het parochiebestuur. Het organiseert op zondag 25 maart een werkgroepenmarkt aansluitend aan de viering. Het wil de nieuwe parochianen en de nieuwe priesters van de parochie laten kennismaken met de vele werkgroepen die door de vrijwilligers gerund worden. Mogelijk krijgen belangstellenden net dat zetje om ook actief te worden. In een volgende uitgave van het parochieblad krijgt een werkgroep onder de rubriek "Werkgroep in het vizier" de gelegenheid hun activiteiten te presenteren.

Van alle kunstwerken van **de Emmausparochie te Hilversum** is een inventarisatie gemaakt door de kunstwerken te beschrijven en te fotograferen. Hiervan is een boek gemaakt. De parochie roept in haar parochieblad belangstellende parochianen op het boekwerk te komen bekijken in de secretariaatskamer waar het ter inzage ligt. Daarna gaat het in de kluis.

De Dionysiusparochie te Heerhugowaard meldt in haar **parochieblad Dionysius in Beeld** dat de kaarten die zieke parochianen ontvangen, heel bemoedigend zijn. Achter in de dagkapel ligt een naam- en adressenboek van parochianen die een langere tijd in het zie-

kenhuis of in een verpleeghuis moeten verblijven. De bedoeling is dat ze geregeld een kaartje krijgen en merken dat de parochiegemeenschap met hun herstel meeleeft en vooral dat zij niet vergeten worden.

In het **KAN Nieuws** van de **parochies te Kortenhoef, Ankeveen en Nederhorst den Berg** wordt melding gemaakt van de viering Wereldgebedsdag op 2 maart 2012. Die dag is er een wereldwijde keten van gebed. Dit jaar is de dienst samengesteld door vrouwen uit Maleisië met als thema: "Gerechtigheid voor allen". Wereldgebedsdag heeft een lange traditie: in 1887 riepen Amerikaanse vrouwen op tot een gebedsdag in hun land. Deze oproep is uitgegroeid tot een wereldwijde dag van gebed waaraan door 173 landen wordt deelgenomen. Sinds 1929 wordt deze dag ook in Nederland gevierd.

De Onze Lieve Vrouwe Geboorte te Uitgeest heeft een permanente rubriek met vacatures in haar **parochieblad PUC**. Zo worden er misdienaars en acolieten gevraagd, Tuinkabouters, Kerkhofwerkers,

Zangers voor de diverse koren en Klopwerkers voor onderhoud van het parochiehuis.

O.L.V. Tenhemelopneming 150 jaar bij-één in geloof – Vogelenzang

Breipatroon

Ook al lijkt het wel eens een hele toer....
 Neem de draad op voor de toekomst:
 1e toer: Begin de dag met een blij gemoed, ook al ondervind je tegenspoed
 2e toer: Doe kalm aan en neem de tijd om gelukkig te zijn.
 3e toer: Wees vriendelijk en steek de handen uit naar een ander.
 4^e toer: Wees spontaan en spreek goed over iemand die niet aanwezig is.
 5^e toer: Zoek steeds naar het goede in je leven.
 6^e toer: Geef eens een knipoog of een schouderklopje.
 7e toer: Een innerlijke vrede, dat maakt je blij en rijk.
 8e toer: Een glimlach van een seconde is meer waard dan een lamp die een uur brandt.
 9e toer: Probeer een ander moed in te spreken als die het niet meer ziet zitten.
 10e toer: Probeer elke dag minstens over één ding blij te zijn, dan is er geen verloren dag.
 Steeds vanaf toer 1 herhalen en vergeet niet, dat ook de beste breisters weleens een steek laten vallen. Geen paniek, vlug oprapen en vrolijk verder breien.
 Blijf geloven dat de mensen eenmaal samen zullen gaan.

Wij vragen U om brood dat ons nieuw leven geeft!

Kent u het KRO- programma *Puberruil*? Het gaat over jongeren, die over en weer een week lang in een huis van een andere familie leven. Een jaar of twee geleden deed een niet meer praktiserende moslimjongen uit een geïntegreerd Turks gezin in Amsterdam mee. Hij was te gast bij een echt katholiek Twents gezin. Natuurlijk werd er voor het eten gebeden: Onze Vader...Wees Gegroet... Het gebeurde snel en slordig. De jongen uit Amsterdam kon zijn ogen niet geloven. Je hoorde hem denken: “Ik bid nooit, maar als het zo gebeurt kun je het beter laten!” Boven in de hemel zei God de Vader tegen Maria: “Tegen wie hebben ze het?” Na het turbogebied viel de familie aan op de maaltijd.

Het Onze Vader: we bidden het dikwijls en meestal voor we gaan eten. Juist dan is de bede “geef ons heden ons dagelijks brood...” zeer op zijn plek. Maar bij ons staat doorsnee veel meer op tafel dan alleen brood. Bovendien maken we ons geen zorgen over de vraag of wij morgen wel te eten zullen hebben. Veel mensen in de Derde Wereld vragen zich echter niet af: Wát zullen wij vanavond eten? maar: Zúllen wij vandaag wel te eten hebben? Alleen in de Derde Wereld? In de krant lees ik dat “de klantenkring” van de Voedselbanken in Nederland vorig jaar met 20% is gegroeid tot 24.000 afnemers, individuen of gezinnen, die zonder de hulp van deze Voedselbanken niet of onvoldoende te eten hebben. Maar er is toch geen armoede in Nederland? Althans, dat beweerde onze premier onlangs. Bovengenoemde cijfers wijzen hem terecht.

Hard

De meeste mensen uit de tijd van Jezus zullen zich herkend hebben in deze bede. Zij waren doorsnee arm en zijn te vergelijken met de hongerigen in de Derde Wereld en de mensen hier, die bij de Voedselbanken moeten aankloppen. Zij werkten veelal als dagloner – als ze al werk konden vinden! ’s Middags kregen zij een maaltijd van hun baas. ’s Avonds ontvingen zij als loon een denarie, een muntstuk dat net genoeg was om brood voor één dag te bakken. Brood dat overigens na één dag al te hard was om nog te eten. Als wij spreken over brood, begrijpen we natuurlijk dat brood een verzamelnaam is voor alle levensmiddelen. In de bijbel wordt ons dat op tal van plaatsen duidelijk gemaakt.

Het Onze Vader vinden wij in het evangelie naar Matteus (6,9-13), het evangelie naar Lucas (11,1-4) en de Didachè, een geschrift van de eerste christenen in Syrië uit de eerste helft van de tweede eeuw. Wij bidden gewoonlijk “Geef ons heden ons dagelijks brood”, maar de drie oorspronkelijk Griekse teksten zijn verschillend. De tekst naar Matteus zegt: Ons brood het komende geef ons heden. Lukas zegt: Ons brood het toekomstige geef ons het dagelijks. En de Didachè houdt ons voor: Het brood het toekomstige geef ons heden. Vanwaar die verschillen? De Griekse zinnen zijn ingewikkeld. Veel bijbelgeleerden hebben er vanaf den beginne eeuwenlang hun hoofd over gebroken. Het onbekende Griekse woord, dat in de teksten voorkomt en vertaald

Hongerdoek ‘God onder ons’ van de Vastenactie.

– geef ons heden ons dagelijks brood....

wordt met “toekomstige” maakt het ons moeilijk. De ene geleerde zegt: Het gaat over het brood dat je nodig hebt om te bestaan. Een ander zegt: Het gaat over ons brood voor morgen, voor de dag die komt, ons toekomstig brood. Weer een ander zegt: Het gaat om het brood dat je nodig hebt om te leven en dat hoort bij je dagelijks leven. We moeten de verschillen niet tegen elkaar uitspelen. De honger in de wereld, veraf of dichtbij, is te ernstig om er slechts een interessante, wetenschappelijk discussie over te voeren. Het toekomstige brood, brood voor de dag van morgen, en het toekomstige brood als het brood dat je toekomt, sluiten elkaar niet uit.

Familie

Het brood dat je toekomt? Basileus de Grote uit Caesarea (vierde eeuw) zei: “Het brood dat bij jou thuis bederft, hoort toe aan iemand die honger lijdt!” Gelijk heeft hij, want wij bidden toch: Geef ons heden ons dagelijks brood? En wie zijn die “ons”? Alleen de mensen die zich thuis rond de tafel scharen? Of bedoelen wij, volgelingen van Jezus, er alle mensen mee die op Gods aarde wonen? Als God ónze Vader is, dan zijn wij wereldwijd toch allemaal broers en zussen van elkaar, die niemand van de familie honger laat lijden?

De bede “Geef ons heden ons dagelijks brood” leert ons ook dat ons brood en al ons eten heilig is. We moeten er hard voor werken – als we dat kunnen en mogen! – maar uiteindelijk wordt het ons door God voor niks gegeven als vrucht van Zijn schepping. Dat dagelijkse, gewone,

maar heilige brood gebruiken wij ook om Eucharistie te vieren. Daarom verwijst de bede ook naar het eucharistisch brood. Dat ontvangen wij niet om ons stilletjes met Jezus te verenigen, maar om te worden als Hij. Om te doen wat Hij heeft voorgedaan: hongerigen voeden, dorstigen te drinken geven, naakten kleden... We zien het terug op het Hongerdoek, dat in de Veertigdagentijd ter bezinning in veel parochiekerken hangt. Op het doek zie je een krottenwijk in Afrika. Armoede en honger alom, maar ook mensen die Jezus achterna, zich inzetten voor hun naasten om hen te doen leven. Als wij dat ook gaan doen bidden we uit een lied, dat ik schreef om te zingen voor we ter communie gaan:

“Wij vragen U om brood dat ons nieuw leven geeft en wegneemt alle dood van wie in duister leeft. Stil onze honger wereldwijd, geef leven aan wie honger lijdt. Zij Gij de God die ons bevrijdt?”

“Ja,” zegt God, die ons heel bedachtzaam en verstaanbaar hoort bidden en zingen, “Ik ben die God! Volg mijn liefste kind Jezus na, eet en deel van het brood dat Hij je aanreikt en je zult dag na dag tot in de toekomst brood ontvangen, mogen leven omdat je deelt met velen!” De Amsterdams – Turkse jongen, die ons zó ziet bidden, zal opnieuw zijn ogen niet geloven! <

Ko Schuurmans

Eucharistische Aanbidding in de RK-kerk 'de Liefde'

Vorig jaar februari startte de Initiatiefgroep 'Altijdurende Aanbidding Amsterdam' (AdA) met Eucharistische Aanbidding in 'de Liefde' in Amsterdam. Sindsdien wordt wekelijks elke donderdag en vrijdag gedurende 36 uren Onze Lieve Heer aanbeden in het Allerheiligst Sacrament. Op 17 februari 2012 was dit sinds één jaar. Om God te danken, vierden zo'n 70 mensen een Heilige Mis. Monseigneur J.G.M. van Burgsteden was celebrant. Na de Heilige Mis gaf pater A. van Ruiten een bezinning over de Heilige Eucharistie en het aanbidden van Jezus in dit Dagelijks Offer. Het afgelopen jaar heeft zich in 'de Liefde' een vaste groep aanbidders gevormd die zich met liefde aan de Aanbidding toewijdt. Iedereen is bij de Eucharistische Aanbidding welkom.

Meer informatie: >> www.aanbiddingamsterdam.nl of e-mail naar >> info@aanbiddingamsterdam.nl. <

H. Mis een bezinning in 'de Liefde'

Voor de gelegenheid een kopje soep en liedjes zingen in het parochiehuis van 'de Liefde'

Adventsactie en Vastenactie: gezicht geven aan de sociale dimensie van de Kerk

De resultaten van de Adventsactie komen nu binnen. Iedere twee weken worden de opbrengsten van de parochies bijgeschreven op de rekening van de actie. Half februari stond de teller op 253.000 euro. Een bescheiden, maar hoopvol resultaat. De Adventsactie is tenslotte een nieuwe actie die nog meer bekend moet worden bij parochies en parochianen. Als enige missionaire actie in Nederland weet ze te groeien en vertrouwen te winnen.

Veel belangrijker dan het financiële resultaat echter is het enthousiasme en de sympathie waarmee de actie in menig parochie is gevoerd. Je kunt de verschillen per parochie goed zien: waar een actieve MOV-groep of een enthousiast parochiebestuur of pastor aandacht aan de actie heeft gegeven, is een opbrengst van 2000 tot 4000 euro niet uitzonderlijk. Mensen laten zich echt aanspreken en dat is goed nieuws. Goed nieuws omdat de Adventsactie samen met de Vastenactie een prachtig instrument is om het sociale gezicht van de katholieke kerk te ontdekken. In ons goed verzorgde land vergeet je snel dat bijna alles wat we nu als sociale voorziening gewoon vinden – van onderwijs voor iedereen tot zorg voor zieken en ouderen die dat nodig hebben – zijn oorsprong heeft in het werk van de kerk. Die sociale dimensie is in Nederland te weinig zichtbaar en dat is jammer. Want mensen ontmoeten de Kerk gewoonlijk het eerste omdat ze aanwezig is in de samenleving op plaatsen waar mensen hulp zoeken. Vastenactie en Adventsactie laten het licht schijnen op de kerk wereldwijd. Dan is het niet moeilijk om die sociale dimensie te ontdekken: de inzet en toewijding van honderdduizenden mannen en vrouwen maken het verschil tussen hoop en geen hoop op talloze plekken. Een voorbeeld. Wist u dat de katholieke kerk in de ontwikkelingslanden het onderwijs verzorgt voor 60 miljoen kinderen? Als u, zoals ik, het voorrecht hebt gehad om een ontwikkelingsland te bezoeken, dan zie je hoe belangrijk dat is.

Nu het onszelf economisch wat minder gaat, zijn we natuurlijk nog kritischer op het goed gebruik van onze giften. Het kerkelijk ontwikkelingswerk is opgenomen in een wereldomspannend relatienetwerk. Dat netwerk ligt klaar om gebruikt te worden en kost ons niets! De sociale dimensie

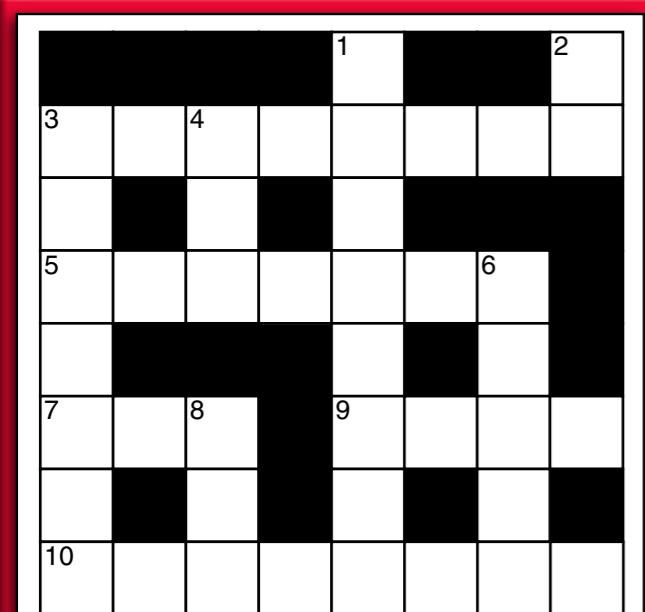
van de kerk houdt natuurlijk niet op bij het ondersteunen van anderen. We zijn zelf ook aan zet: duurzaam consumeren en gevoeligheid voor sociale rechtvaardigheid behoren bij een integere christelijke levensstijl. De Veertigdagentijd die voor ons ligt, is bij uitstek geschikt om ons leven met God te verbinden met een kritische zelfbezinning en een genereus geven om de ander. Ik zie het als het *Serious Request* van onze Heer Jezus om er te zijn voor de mensen voor wie Hij er wilde zijn.

Bedankt voor uw steun voor de Adventsactie en een goede en gezegende Veertigdagentijd! <

Matthieu Wagemaker pr
Voorzitter Bisschoppelijke Vastenactie en Adventsactie

'n beetje crypto

© Puzzelland/ Leen Groeneveld®

Horizontaal

3. Prijskaartje aan een priestermtsje (8); **5.** Opdracht voor de missie (7); **7.** Dier dat in Duitsland geadviseerd wordt (3); **9.** (Geen) ronde boksarena (4); **10.** Service die de kerk kan bieden (8).

Verticaal

1. Dokter die half werk levert (8); **2.** Overdreven plaatsbepaling (2); **3.** Ongerst na aflevering (7); **4.** Zij is in orde, maar niet in Frankrijk! (3); **6.** Hoogbegaafd deel van het leger (5); **8.** Meer dan dicht (3).

Oplossing Kerstpuzzel

Hierbij willen wij u namens de redactie en de jury hartelijk danken voor de enorme stapel inzendingen van de kerstpuzzel in Samen Kerk december 2011. De diversiteit aan inzendingen is een genot om te ontvangen: briefkaarten, Ansichtkaarten, kerst- en nieuwjaarskaarten met mooie wensen voor het jaar 2012, zelfgemaakte kaarten. Dank u dat u dit in groten getale hebt gedaan. Dank u voor alle goede wensen die wij vanuit het hele land mochten ontvangen.

De oplossing van de kerstpuzzel is: **“Met Samen Kerk op weg door het Onze Vader”**.

De jury had een onmogelijk taak, maar uiteindelijk zijn volgende prijswinnaars getrokken: J.P. Bierman, Alkmaar; mw. L. de Boer Stosz, Venhuizen; mw. T. Hoebe-Zuurbier, Ursem; mw. P. van Rijnsoever, Haarlem; Fam. I. Sandbrink, Amersfoort; L. Staneke, Amsterdam; mw. A.M. Steman-Heemskerk, Haarlem; W.M. Swart, Amsterdam; mw. R.M.A. Welage, Bergen (NH); Fam. van Zwam, Bennebroek. U ziet: de prijswinnaars komen uit alle hoeken van het bisdom en zelfs daarbuiten. Wij feliciteren de prijswinnaars van harte en zij ontvangen binnenkort hun prijs. En blijf vooral gezellig puzzelen! <

Petra Vermeer, Bisdom Haarlem-Amsterdam, Pers en publiciteit

De winnaars van het cryptogram van november 2011

M.H. Uytendaal, Haarlem, S. Stoetzer-Ladage, Oudorp (NH), A. Bonouvrie, Sint-Pancras. Namens de redactie van harte gefeliciteerd. Uw prijs wordt toegestuurd.

Geef ons heden ons dagelijks brood Nieuw project rondom Eerste Communie: ‘Blijf dit doen’

Het thema van dit nummer van Samen Kerk is “Geef ons heden ons dagelijks brood”. Enerzijds heeft dat natuurlijk betrekking op het brood, het eten, zoals we dat ’s ochtends, ’s middags en ’s avonds eten. We weten het van jongs af aan: als je niet eet, ga je dood. Anderzijds heeft het “Geef ons heden ons dagelijks brood” ook betrekking op ons geestelijke leven. Als God ons niet zijn dagelijkse brood geeft, dan gaan op den duur ook dood, maar dan in geestelijke zin.

De vraag is natuurlijk wat dit brood in geestelijke zin is. In het evangelie van Johannes zegt Jezus over zichzelf: “Ik ben het levende brood, dat uit de hemel is neergedaald. Als men van dat brood eet, zal men leven in eeuwigheid” (Joh. 6,51). Jezus Zelf is het brood dat wij elke dag nodig hebben. Dat betekent dat dagelijks contact met Hem belangrijk is, willen wij groeien tot volwassen christenen. Dat kan onder andere door middel van gebed, het lezen en mediteren van teksten uit de Bijbel, Hem herkennen in de mensen om je heen en de gebeurtenissen van je leven. Als katholieken geloven we bovendien dat Jezus op een bijzondere manier “ons dagelijks brood” wil zijn in de Eucharistieviering.

In de Eucharistieviering geloven we dat Jezus op een aantal manieren aanwezig is. Ten eerste in alle mensen die aanwezig zijn en die samen bidden en vieren. Ten tweede in de persoon van de priester, die Jezus op een bijzondere manier vertegenwoordigt. Ten derde in de woorden uit het Oude en Nieuwe Testament die tot ons gesproken worden. En ten vierde, onder de gedaanten van brood en wijn. “Geef ons heden ons dagelijks brood”: kan het concreter op het moment dat wij de communie ontvangen..?

Nieuw!

Eerste Communieproject *Blijf dit doen*

Het nieuwe Eerste Communieproject *Blijf dit doen* wil kinderen en hun ouders introduceren in het geheim van de Eucharistie en hen vertrouwd maken met de geloofsgemeenschap. *Blijf dit doen* verwijst enerzijds naar de woorden die Jezus sprak tijdens het laatste avondmaal om de Eucharistie te blijven vieren. Anderzijds wijst het naar de missionaire kerk: hoe werkt de Eucharistie door in ons dagelijkse leven?

Dit communieproject kent dezelfde opzet als het succesvolle vormselproject *In Vuur en Vlam*: het heeft een verantwoorde inhoud, is duidelijk geschreven, heeft een mooie, eigentijdse vormgeving en is gemakkelijk te gebruiken door de begeleiders. Ook kent het project veel afwisselende werkvormen voor de kinderen. Het project bestaat uit acht bijeenkomsten voor de kinderen (waarvan zes voor de eerste communie en twee erna), één ouder-kind bijeenkomst en twee ouderavonden.

Het project is geschreven door catechete Liesbeth Stalmeier in opdracht van het bisdom Rotterdam en wordt ondersteund door het Officium Catecheticum van Nederland. Els van Egeraat verzorgde de illustraties. Aartsbisschop W.J. Eijk heeft het Imprimatur verleend. Op 7 februari jl. werd het project officieel gepresenteerd in Den Haag, op 21 januari jl. werd al een korte presentatie over het project verzorgd op de Impulsdag Geloofsopbouw van het bisdom Haarlem-Amsterdam in Heiloo.

Praktische informatie

Het project bestaat uit een deelnemerspakket voor de communicanten (werkboek, kruisje, fotolijst en eucharistie-vierwijzer) en een begeleidersboek. Het wordt uitgegeven door Adveniat te Baarn. De prijs van het werkboek bedraagt € 12,50, die van het begeleidersboek € 20,00. Te bestellen via >> www.adveniat.nl

< 1. Studiemiddag over (christelijk) ondernemen en ethiek op 11 mei

Op 11 mei organiseert het Centrum voor de Sociale Leer van de Kerk (CSLK) een studiemiddag over ondernemen en ethiek. Dagelijks blijkt dat ethische sturing óók essentieel is tijdens ons werk. Zoals paus Benedictus XVI al zei: "Iedere economische beslissing is ook een ethische beslissing". De middag is bestemd voor (christelijke) ondernemers, maar uiteindelijk gaan de vragen die vanmiddag behandeld worden, ons allemaal aan! Aan het programma wordt de laatste hand gelegd, maar houd 11 mei alvast vrij in uw agenda. Meer informatie: >> www.cslk.nl >

< 2. Passie en Pasen in beeld

Onder het thema Passie en Pasen verzorgt Cees Tromp, docent godsdienst en christelijke beeldtaal, twee avonden met beelden van vroegchristelijke kunst met als onderwerp lijden en verrijzenis. Deelnemers maken kennis met ondergrondse catacomben in Rome, flonkerende mozaïeken in Ravenna, gouden letters op purperkleurig perkament, de bronzen deuren van Hildesheim, kapitelen en timpanen van middeleeuwse abdijkerken en het gebrandschilderde glas van gotische kathedralen.

Data: dinsdag 13 en 27 maart van 20.00 tot 21.30 uur

Plaats: regiocentrum bij de Boomkerk, Gibraltarstraat 55, Amsterdam

Bijdrage: € 10,00 voor twee avonden
Aanmelden kan via >> info@rkamsterdamwest.nl of telefoon 020 6824927 >

< 3. Open dag in Haarlem met Leo Fijen

Op zaterdag 17 maart wordt er in de Sint Jan de Doperkerk in de Amsterdamstraat in Haarlem een open dag gehouden met als thema "De weg naar Christus in je hart." Inleider op dit thema is Leo Fijen, bekend van de televisie. De open dag start om 11.30 uur met koffie, thee en aansluitend een lunchbuffet. Er is een boekentafel en u vindt er informatie over de Alpha-cursus, over Celebrate en over Geloof en Licht, de geloofsgemeenschap rond verstandelijk gehandicapten. Om 13.00 uur begint het middagprogramma met Leo Fijen. Om 15.30 wordt de H. Mis gevierd met medewerking van een Surinaamse zang- en gebedsgroep. Tot slot hebt u de gelegenheid

een persoonlijke zegen te ontvangen. Voor meer informatie: 023 5332444. <

Uit de kroniek van de bisschoppen over de maand februari

- 5 februari: de bisschop vierde de Eucharistie op De Tiltenberg in Vogelenzang met een zeventigtal jongeren die er een vormingsweekend hebben.
- 6 februari: de bisschop en de hulpbisschop namen deel aan de Willibrorddag in Vogelenzang.
- 8 februari: ontmoeting van bisschop en hulpbisschop met vertegenwoordigers van de regio PROBILS (Purmerend e.o.)
- 12 februari: de bisschop vierde de Eucharistie in Vogelenzang tijdens een oriëntatiedag op de Tiltenberg. 's Middags bezocht hij de maandelijkse gebedswake op Schiphol voor uitgeprocedeerde asielzoekers. De hulpbisschop was aanwezig bij een bijeenkomst van het jongerenplatform en het afscheid mgr. J. van Burgsteden in Centrum bij de O.L. Vrouwekerk.
- 14 februari: bisschop en hulpbisschop waren in Utrecht voor de vergadering van de Nederlandse bisschoppenconferentie.
- 16 februari: de hulpbisschop had een ontmoeting met de medewerkers van het Diocesaan Centrum Heiloo. Aansluitend vergaderde hij met het bestuur van het Heiligdom.
- 17 februari: bisschop en hulpbisschop ontvingen de dekensvergadering en overlegden in het kapittel.
- 18-19 februari: de bisschop en hulpbisschop waren aanwezig bij het consistorie in Rome vanwege de kardinaalscreatie van mgr. W. Eijk.
- 21 februari: de bisschop vergaderde met het bestuur van het Militair Ordinariaat.
- 22 februari: Aswoensdag. De bisschop ontstak een speciale estafettekaars als startmoment van de vastenestafette.
- 23 februari: de bisschop en hulpbisschop hadden een ontmoeting met het bestuur van het Huis van Zessen uit Alkmaar, bij gelegenheid van een bestuurswisseling.
- 27 februari: de hulpbisschop vergaderde met de Raad voor Economische Aangelegenheden van het bisdom. De bisschop was in Den Bosch voor overleg met de BCMO.
- 28 februari: de hulpbisschop vergaderde in de Commissie regeling katholiek onderwijs in Utrecht.
- 29 februari: de bisschop nam deel aan de Permanente Raad in Utrecht. 's Avonds hadden hij en de hulpbisschop een overleg met vertegenwoordigers van de regio Hoorn/Blokker.

Vastenestafette 2012

Om de Vastenactie breed te kunnen uitdragen, wordt er tijdens de Veertigdagentijd voor het eerst in ons bisdom een vastenestafette gehouden. De gedachte is dat iedere dag op een andere plek een deelnemende parochie een eigen invulling geeft aan het vasten. Dit kan een maaltijd zijn, een wandeltocht, meditatie, presentatie van uw eigen project, concert, u noemt het. Door deze activiteiten via een estafette met elkaar te verbinden, willen we uitdrukking geven aan solidariteit tussen de parochies van ons bisdom. Solidariteit als kernwaarde van vasten, naast spiritualiteit en soberheid. De estafette begint op Aswoensdag bij de bisschop in Haarlem en is rond wanneer hij met Pasen terug is in de H. Bavo kathedraal. Er is een speciaal weblog geopend: <http://www.vastenestafette2012.blogspot.com>

Zet het adres in uw favorietenbalk en lees mee of we in ons bisdom het Heilige Vuur van dag tot dag brandend kunnen houden. Wellicht brengt het u op ideeën voor volgend jaar!

Op de site staat een agenda met alle vastenactiviteiten die plaatsvinden. U leest er verslagen en ervaringen die zijn opgedaan tijdens de activiteiten. Onderaan de pagina staat praktische informatie over enkele activiteiten van de aankomende week. Op het moment van schrijven staan er 29 activiteiten vermeld. Wie helpt de estafette van 40 activiteiten over 40 dagen vol te krijgen? <

Een Wake in de sneeuw

Het sneeuwde en was er zo koud... Zondagmiddag 12 februari. Wij stonden met ongeveer veertig mensen bij het hek van Detentie- en Uitzetcentrum Schiphol-Oost. Bisschop Punt sprak ons toe. Hij hekelde de situatie waar vreemdelingen zonder geldige verblijfsdocumenten, de zogenaamde "Illegalen", zich in bevonden, zonder te verbloemen dat ook de overheid in een lastige positie verkeerde. Schiphol-Oost. Het is bekend en berucht geworden door een brand. Bij die brand in 2005 kwamen elf mensen om het leven. Een gebeurtenis welke zelfs Wikipedia haalde, de vrije online encyclopedie. Het Centrum kent verschillende afdelingen. Zo is er een afdeling waar drugskoeriers worden vastgezet, de beruchte 'bolletjesslikkers'. En er is een afdeling waar mensen vastzitten die het land moeten verlaten. Het is een lelijk stukje Nederland. Zeker op een koude winterdag. Kaal, zand,

beton en prikkeldraad, veel prikkeldraad. Vliegtuigen komen over. Hier roepen ze echter geen vakantiegevoelens op. Eén maal per maand organiseren de gezamenlijke kerken uit Hoofddorp en het bewoners van het Jeannette Noëlhuis van de Catholic Workers Beweging een Wake. Nu, in de Vastentijd, is dat zelfs iedere zondag en op Goede Vrijdag. De Wake is een protest en een herinnering. Het herinnert ons aan een situatie waarin mensen die geen misdaad begaan hebben, toch gestraft worden met opsluiting. En een herinnering voor hen die vastzitten dat er nog steeds mensen in deze van God verlaten woestijn zijn, die aan hen denken, voor hen bidden en voor hen opkomen. De Bisschop bad met ons, sprak ons toe en schoof bloemen in het hek. Hij verheerde niet dat deze situatie politiek weerbarstig was. Makkelijke antwoorden bestaan er immers niet. Zijn tochtgenoot aan zijn linkerzijde was daar hét voorbeeld van. Hij was een vreemdeling zeker, dat was duidelijk te zien. En hij kende het Detentiecentrum. Al drie keer was hij

'te gast' geweest. En al drie keer had hij het Centrum verlaten met de dringende aanbeveling het land zo spoedig mogelijk op eigen gelegenheid te verlaten. En daar zat hem nu de kneep. Dat kon niet. Geen geldige papieren namelijk! Wat Kerken doen wordt vaak omschreven als: *Helpen, waar geen helper is!* Geen betere situatie kon dat duidelijker maken dat die koude, besneeuwde vlakte op een winterse zondag in februari bij een hek vol met prikkeldraad, en.... wat bloemen. <

Ernst Meyknecht,
Diocesane Caritas

Voor meer informatie:
www.schipholwakes.nl
www.vrijheidvanbeweging.nl/fortnederland/schipholoost.html
nl.wikipedia.org/wiki/Schipholbrand

O.L.V. ter Nood stelt zich open voor gasten gedurende het Paastriduüm

Degenen die het Paastriduüm op een meer intense manier willen beleven, kunnen dit jaar bij OLV ter Nood in Heiloo, in het voormalig Julianaklooster, het grote mysterie van ons geloof meebeleven in de mystieke stilte van het Heiligdom. U kunt aansluiten bij de plechtigheden zoals die in de diverse kapellen worden georganiseerd. In totaal zijn er vijftien serene privé-kamers beschikbaar voor gasten, jong en oud. Op Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Stille Zaterdag worden diverse meditatieve inleidingen gegeven waarin de gebeurtenissen worden behandeld die deze dagen karakteriseren. Deze meditatieve lezingen worden verzorgd door pater Wijers (sss) en rector Beemster. Opgave is mogelijk per onderstaand e-mailadres of telefoonnummer. Het Triduüm is van donderdag 5 tot en met zondag 8 april. Het is overigens altijd mogelijk privé-kamers te reserveren en te genieten van de weldadige rust en stilte die op het Heiligdom heerst. Vanaf zondag 8 april kunt u onderstaand programma volgen.

Programma vanaf 8 april

06.45 uur Stille aanbidding Allerheiligste
 07.45 uur Bidden v.d. Laudan
 08.15 uur Ontbijt
 12.00 uur H. Mis
 13.00 uur Middageten
 15.00 uur Meditatie met door de week heen afwisselend rector Beemster (maandag), de Blauwe Zusters (dinsdag), pater Wijers sss (donderdag) en Stille Aanbidding (vrijdag)
 18.00 uur Avondeten

Zondag

09.00 uur Genadekapel H. Mis
 10.30 uur Grote Kapel H. Mis
 15.00 uur Genadekapel Aanbidding Allerheiligste

Prijzen

– Totaalprijs Paastriduüm 5-8 april vol pension: € 125,00
 – Normaal tarief vol pension per persoon per dag: € 50,00; Groepstarief in overleg
 – Afspraken per telefoon: 072 5051288 of >> per email: info@onzelievrouwternood.nl

Het bisdom Haarlem-Amsterdam is rijk aan migranten. Deze migranten geven kleur en dynamiek aan de katholieke kerk in zijn huidige vorm. Het missiesecretariaat wil in een serie interviews enkele van deze migrantengemeenschappen aan u voorstellen.

Deze maand: Polska Misja Katolicka: de Poolse Katholieke Missie in Nederland.

Waar: pater Krzysztof preekt op zeven plaatsen in ons bisdom waaronder Amsterdam, Hem en Aalsmeer, zie: >> www.pkmamsterdam.nl.
 Sinds: in 1947 is de Polska Misja Katolicka opgericht, deze is op 2 oktober 2011 in Amsterdam een officiële personele parochie geworden.
 Gemeenschap: iedere zondag bezoeken zo'n 1.000 mensen de Eucharistievieringen.

De kerk moet de taal spreken van de mensen. Dat geldt voor migrantenkerken, waar mensen het geloof in hun eigen taal willen kunnen beleven. Dat geldt voor iedere parochie, of het nu een dorpsparochie of stadspastoraat is; men moet de boodschap van het Evangelie kunnen verstaan in de eigen taal en context. Frans en Danuta Jong uit Amsterdam begrijpen dit als geen ander. Frans is professioneel vertaler/tolk en docent in Slavische talen. Hij heeft de Poolse Danuta leren kennen toen hij eind jaren '70 in Polen Nederlandse les gaf. Zij studeerde Duits en Nederlands en werd later in Nederland docent Duits. Hun dochter studeerde Aziatische talen. Het spreken van talen is haar met de paplepel ingegoten. Frans en Danuta zijn vrijwilligers in de Poolse gemeenschap en kunnen dingen over de Poolse gemeenschap haarfijn uitleggen.

In de 19e eeuw, rond de Eerste Wereldoorlog en na de Tweede Wereldoorlog zijn grote aantallen Polen gemigreerd. Gastarbeiders kwamen in Nederland oorspronkelijk om in de mijnbouw te werken. Nog steeds voeren Polen in Nederland vaak fysiek zwaar werk uit tegen lage lonen. Zij sturen een groot deel van hun verdiende loon

naar hun familie in Polen. Het gaat niet om officiële projecthulp, maar om zogenaamde remittances: geld dat door migranten naar de familie in het thuisland wordt verzonden.

Pater Krzysztof Obiedzinski SChr. is in het bisdom Haarlem-Amsterdam de priester van de Poolse gemeenschap. De SChr. achter zijn naam betekent dat hij is aangesloten bij de orde van Zielzorgers voor Poolse migranten. De parochie is onder andere om die reden een personele parochie: een parochie die niet is gebonden aan een locatie, maar aan een priester. Pater Krzysztof reist het hele bisdom door, viert op zondag bij vijf van de zeven Poolse locaties de mis en heeft de gewoonte om rond de Kerst alle parochianen persoonlijk te bezoeken en hun huizen te zegenen. Met een steeds groter wordende groep parochianen zal hij zijn kilometers wel maken.

Die kilometers nemen nog eens toe doordat hij regelmatig bedevaarten organiseert. In Polen zijn Maria-bedevochten gemeengoed, het land telt zo'n 400 bedevaartplekken met als belangrijkste de Zwarte Madonna van Czestochowa, een donkere Maria-icoon. Parochianen uit de Poolse gemeen-

schap zijn in de afgelopen jaren in onder andere China, Zuid-Amerika en Medjugorje geweest. Traditioneel houdt de Poolse gemeenschap ieder jaar op tweede Pinksterdag een bedevaart naar het diocesaan heiligdom in Heiloo. Er is een processie met de Zwarte Madonna en wordt er gepicknickt in het gras voor het Maria-beeld. Hoe zou je "vijf broden en twee vissen" in het Pools vertalen? <

Evert Veldman, missiesecretariaat

De Vastenactie van
de familie Bijl

“Even
geen toetjes
na het
eten.”

Wat wordt uw
vastenactie?

Laat zien wat u doet op
www.vastenactie.nl

EVEN IETS MINDER VOOR EEN ANDER VASTENAKTIE

Cordaid

Cornelis J.M. van Leeuwen & Zoon

Meubelmaker en Binnenhuisontwerper
Belt 18 - 1777 HH - Hippolytushoef - Holland

Lectori Salutem,

Meubelmakelaardij & Atelier maakt kerk- en
wereldlijke meubelen op maat, naar uw of ons
ontwerp, in alle houtsoorten en stijlen.

Eveneens reparatie en restauratie of
vermaken/aanpassen van bestaande
meubelen en antieke objecten.

Voor brochures en/of telefonische informatie:
0227-59 3003 // 06-12789090

Gespecialiseerd in begraafplaats werkzaamheden

Grafdelven | Ruimen van graven | Individuele op- en herbegravingen | Grafkelders
Verzamelgraf kelders | Urn muren en kelders | Uitbreiding en herinrichting
Groenvoorziening | Padverharding | Restauratie en onderhoud grafmonumenten

De Hout 47, 1607 HB Hem | tel. 0228-544 484
mob. 06-539 691 11 | info@begraafplaatservice.nl

Vreeker
Begraafplaatservice BV

WWW.BEGRAAFPLAATSSERVICE.NL

Monumentenwacht Noord-Holland

Bouwkundige inspecties en
adviezen aan particulieren,
ondernemingen, stichtingen en
overheden over monumentale
gebouwen in Noord-Holland
• Beoordeling van offertes en
prijsopgaven • Bereikbaarheids- en
veiligheidsplannen

info@monumentenwacht Noord-Holland.nl
www.monumentenwacht Noord-Holland.nl

T: 075 6474588
F: 075 6474593
Veerdijk 32, 1531 MS Wormer
Postbus 79, 1520 AB Wormerveer

Altaargeheimenissen

Als Gijsbrecht van Amstel in de kerstnacht besluit om ten strijde te trekken om Amsterdam te bevrijden, wil hij zijn vrouw heenzenden. Daarmee is meteen het hoogtepunt van het drama gegeven: zij weigert en kiest 'for better and worse' voor haar man, zelfs meer nog dan voor haar kinderen. Deze indrukwekkende vrouw deinst niet terug voor de strijd. Maar dan komt een engel en laat beiden heengaan onder de belofte dat over drie eeuwen Amsterdam uit de puinhoop zal zijn herrezen: "Vaar wel mijn Aemsterland: verwacht een' andren heer"! Dat zou de gouden eeuw zijn, de tijd waarin Vondel zelf leefde en Amsterdam een ongekende bloei beleefde.

Maar was Vondel werkelijk in alles tevreden met zijn eigen tijd of doorvlocht hij in de strijd van Gijsbrecht van Amstel ook veel eigentijdse conflicten? Ook tijdens Vondels leven werden katholieke instellingen gemarginaliseerd en gebruiken bespot, hetgeen de dichter des vaderlands als nieuwe bekeerling zwaar opnam. Zijn 'Altaargeheimenissen' zijn daarvan een welsprekend getuigenis: hierin staat het Eucharistisch wonder van Amsterdam centraal. Geen achterhaald dichtwerk: zoals bekend heeft de jonggestorven literator Frans Kellendonk er een diepzinnig essay aan gewijd. Vondel komt hierin naar voren als een katholiek die pas aanvaardde waar hij zijn volle verstand voor had ingezet; bepaald geen kuddedgeest dus. Des te indrukwekkender is zijn bekentenis:

*Uw Reden kan dien hemel niet bereiken;
Zy schiet te kort naer die bestarrende as,
En hoeft een leer, als Jacobs ladder was...*

De menselijke rede heeft een 'leer', een ladder nodig, die tevens de katholieke leer is. Het Mirakel van Amsterdam wordt elk jaar herdacht in de Stille Omgang, een processie die vanwege het processieverbod wel 'stil' moest zijn. Dat processieverbod heeft overigens nog tot 1983 geduurd. In de tijd van Vondel was er een speciale kapel gewijd aan het Mirakel van Amsterdam. De

Heiligenweg tussen Kalverstraat en Rokin herinnert nog aan de processietocht die Amsterdam mede groot gemaakt heeft.

Wij leven niet meer in de tijd van Vondel, maar weer eeuwen later. Benieuwd hoe Amsterdam met zijn verleden omgaat, ging ik eens poolshoogte nemen op Rokin 78-80, de plaats waar de kapel van de Heilige Stede moet hebben gestaan. Natuurlijk wist ik dat de kapel al in de 16e eeuw in protestantse handen was overgegaan en in de 20e eeuw was herbouwd, maar de protestantse kapel hield evengoed de herinnering aan het Mirakel van Amsterdam levend, leek me. Een bezoek ter plekke was een ontuchtering: de Dungeon, een griezel- en martelmuseum is er gevestigd. De enkele honderden eeuwenoude graven zijn niet meer zichtbaar en ik kon geen sporen van de gewijde plek meer ontwaren. Wel zijn in de Kapelstegen (!) ernaast enkele toegangspoorten die me oud leken. Zelfs de kolom die als gedachtenis aan de Heilige Stede op het Rokin heeft gestaan, is nu – tijdelijk naar ik hoop – opgeslagen. Ik hoef er geen foto's van te tonen, want op internet laten amateurhistorici – niet persé katholiek – van hun kennis ter plaatse én van hun verbazing om wat teloorving blijken. Kijk maar eens: >> <http://www.blablablog.nl/B1038127581/C743320285/E223590980/index.html>

In 2007 heeft de protestantse kerk de locatie verkocht: binnen de oecumene is het zelfs geen onderwerp van gesprek geweest, vermoed ik. We zijn niet zoveel verder dan de tijd van Vondel! Zou deze plek niet méér respect verdienen, historisch, cultureel en ook in oecumenisch verband? De 'altaargeheimenissen' willen toch niets anders dan het mysterie van de werkelijke aanwezigheid van Christus in de Eucharistie verwoorden. *Pange lingua gloriosi, corporis mysterium.* <

Marcel Poorthuis, Faculteit Katholieke Theologie

800 km file, nauwelijks treinverkeer, toch bijna alle jongeren naar het derde en laatste vormingsweekend!

De hele winterperiode nog geen sneeuwvlok gezien, maar uitgerekend dit laatste WJD vormingsweekend (3-5 februari) sloeg de winter dan toch toe. Hoewel de weersvoorspellingen al aangaven dat het dit weekend tien graden zou gaan vriezen, konden wij dat enkele dagen van te voren eigenlijk niet geloven. En toch gebeurde wat wij voor onmogelijk hielden. De thermometer gaf die ochtend -16°C aan. Volgens mij had ik dit nog niet eerder meegemaakt. In de avondspits 800 km file, het treinverkeer rondom Utrecht lag plat. We vroegen ons af of er dit weekend nog wel jongeren (en begeleiders) zouden komen. Hoewel iedereen op zijn eigen moment binnen kwam, was het toch verbazingwekkend dat er uiteindelijk ca. 60 jongeren en 20 begeleiders naar het weekend

waren gekomen. Een enkeling was thuis gebleven.

En precies dat was typerend aan deze weekenden.

Begeleiders waren menig keer verrast van de ijver waarmee de jongeren aan de weekenden deelnamen.

De vormingsweekenden waren bedoeld voor jongeren die naar de WereldJongerenDagen waren geweest en aan de slag wilden gaan met hun geloof. Om het niet bij die ene ervaring van de WJD te laten, maar er ook daadwerkelijk iets mee te gaan doen. Bisdom Utrecht, Den Bosch en Haarlem- Amsterdam sloegen de handen ineen en organiseerden drie weekenden. Het laatste weekend in ons eigen bisdom in Vogelenzang. De jongeren kregen voor ieder weekend huiswerkopdrachten, een boek om te

lezen en een persoonlijk begeleider. Thema's als: Godsbeelden, God als persoon om een relatie mee aan te gaan, Maria, Relaties en seksualiteit en de dialoog met de Islam kwamen allemaal aan bod. Ook was er ieder weekend een gebedsavond met aanbidding en biechtgelegenheid. Vanzelfsprekend waren de avonden er ook voor om gezellig met elkaar te ontspannen.

Het weekend werd met een Eucharistieviering in de kapel van de Tiltenberg afgesloten waarbij Mgr. Punt hoofdcelebrant was. De ingevulde evaluatieformulieren van de jongeren bevestigden het succes van deze weekenden, enkele "tops" uit de evaluatie: *"Input en inspiratie voor mijn leven"*, *"Goede begeleiders en persoonlijke gesprekken"*, *"Gevarieerd programma; goede balans tussen serieus en gezellig"*, *"Fijne deelgroepmomenten"*, *"Rust"*, *"Mooie boeken"* en *"Iedereen gelijk"*.

Marius van der Knaap

27e WereldjongerenDAG

Verheug je op een mooi weekend uit in Langedijk!

Op zondag 1 april 2012 wordt wereldwijd voor de 27e keer de WereldjongerenDAG gevierd. Zo ook in Bisdom Haarlem-Amsterdam, waar er zelfs een heel weekend van wordt gemaakt (hét Wereldjongerenweekend!).

Jongeren uit het hele bisdom worden dit jaar op zaterdag 31 maart 2012 uitgenodigd om bijeen te komen in Langedijk. Om 17.00 uur start hier het Wereldjongerenweekend. Het gehele weekend staat in het teken van het thema **Rejoice!**, afgeleid van het thema dat de paus voor deze Wereldjongerendag heeft uitgekozen. De nacht van zaterdag op zondag zal worden doorgebracht in gastgezinnen, voor veel jongeren een unieke ervaring!

Het is ook mogelijk om op zondag bij het programma aan te sluiten. Op deze WereldjongerenDAG zal de nieuwe hulpbisschop van het bisdom, mgr. Hendriks, voorgaan in de Eucharistieviering en zijn er talrijke workshops. De dag wordt afgesloten met een heerlijk diner.

Informatie

Datum: 31 maart en 1 april 2012, toegang weekend: € 17,50 toegang zondag: € 7,50 (leeftijd: 16-30 jaar).

Locatie: R.K. Parochie Sint Jan de Doper, Dorpsstraat 516, 1723 HG Noord-Scharwoude (Langedijk).

Meer info en aanmelden:

>> www.jongbisdomhaarlem.nl of 023-5112635

Facebook evenement: WereldjongerenDAG Rejoice!

De 27e WereldjongerenDAG wordt georganiseerd door het jongerenplatform

Lees meer op de volgende pagina

Agenda

>> 17 maart 2012 Stille Omgang **H. Nicolaaskerk, Amsterdam**

>> 1-2 april 2012 WereldjongerenDAG (weekend)

>> 14 april 2012 BAVO dag **Haarlem**

>> 16 mei 2012 Nachttocht naar Heiloo **Vanuit diverse plaatsen**

>> 17 juni 2012 Jaarafsluiting (BBQ) **Kortenhof**

Jongeren bedanken Mgr. van Burgsteden voor jarenlange inzet

Op zondagmiddag 12 februari jl. vond er in Amsterdam een verrassingsreceptie plaats voor Mgr. van Burgsteden, emeritus hulpbisschop van het bisdom Haarlem-Amsterdam. De aanleiding voor de receptie was om hem te bedanken wat hij voor met name de jongeren betekend heeft. Aan hem werd een boekje aangeboden, dat speciaal voor deze gelegenheid werd samengesteld. Daarnaast werd op deze bijeenkomst het verslagboek van de Wereldjongerendagen (WJD) uitgereikt aan alle deelnemers en begeleiders die afgelopen zomer met de reis van het bisdom naar de WJD in Madrid zijn geweest.

Mgr. van Burgsteden nam op 12 december jl. al officieel afscheid van het bisdom, hoewel hij nog wel een paar taken voor het bisdom blijft vervullen. Op deze dag werd ook de nieuwe hulpbisschop, Mgr. Hendriks, tot bisschop van het bisdom Haarlem-Amsterdam gewijd. Niettemin vonden de medewerkers van de dienst Geloofsopbouw (Catechese, Huwelijk & Gezin en Jongerenpastoraat) en het jongerenplatform, dat Mgr. van Burgsteden nog een keer speciaal in het zonnetje moest worden om hem te bedanken voor zijn jarenlange betrokkenheid bij het jongerenwerk en het werk voor gezinnen in ons bisdom.

Boekje

Mgr. van Burgsteden was duidelijk verrast bij binnenkomst, hij dacht dat hij een gesprek zou hebben met de tien jongeren van het jongerenplatform! Aan hem werd een boekje overhandigd met als titel *Jesus navolgen, Jongerenpastoraat: met hart en ziel*, dat speciaal ter gelegenheid van het afscheid van Mgr. van Burgsteden gemaakt is. Het bevat persoonlijke verhalen van een aantal jongeren, woorden van dank van (oud)medewerkers Jongerenpastoraat en een inhoudelijke bijdrage over *Hoe maak je een goed jaarprogramma voor je tiener-of jongerengroep?* Het boekje kan ook besteld worden bij het Jongerenpastoraat. De kosten hiervan zijn 10 euro, hiermee sponsort u ook het Jongerenpastoraat. Bestellingen graag o.v.v. naam en adres via info@jongbisdomhaarlem.nl

Wederzijdse inspiratie

Daarna interviewden twee jongeren van het jongerenplatform, Gert-Jan en Anke, Mgr. van Burgsteden. Opnieuw bleek uit de woorden van de emeritus hulpbisschop zijn betrokkenheid bij de

jongeren. Telkens opnieuw blijkt dat de jongeren hem inspireren en hoop geven voor de toekomst van de Kerk. En dat is wederzijds!

Verslagboek WJD Madrid en WJD Rio komt eraan!

Hierna was er gelegenheid om Mgr. van Burgsteden persoonlijk te spreken en de hand te schudden. Ook konden alle deelnemers en begeleiders van de reis *MeetMe@Madrid* het verslagboek ontvangen. De volgende WJD worden in de zomer van 2013 gehouden in Rio de Janeiro (Brazilië). Tijdens de **WereldjongerenDAG** in het bisdom, op **Palmzondag 1 april a.s. in Langedijk**, wordt meer bekend gemaakt over de reismogelijkheden vanuit Nederland naar Rio. Alle jongeren zijn deze dag van harte welkom, ook als je niet naar Rio gaat, check www.jongbisdomhaarlem.nl voor de exacte informatie.

Nachttocht Naar Heiloo 2012

De nieuwe 2 in 1 formule

In de nacht voor Hemelvaart donderdag 17 mei 2012 vindt dit jaar weer de Nachttocht naar Heiloo plaats. Voor iedereen tussen de 14 en de 30 wordt er weer een eigentijdse nachtelijke pelgrimstocht georganiseerd naar het putje van Heiloo. Maar let op: dit jaar heeft de Nachttocht een 2 in 1 formule. Naast de inspirerende en gezellige wandeling, krijg je nu ook de kans om geld op te halen voor een goed doel. Kortom: het is een eigentijdse pelgrimstocht en een sponsorloop in één. Dus zet in je smartphone of agenda 16-17 mei 2012 Nachttocht Heiloo.

Zoek een goed doel

De Nachttocht lopen voor een goed doel betekent dat je vooraf een doel of actie uitkiest. Zo kun je alleen of met je jongerengroep een leuk bedrag bij elkaar krijgen voor een goed doel, een reis naar de volgende WereldJongerenDagen of een actie in je eigen parochie. Hiervoor ga je opzoek naar sponsors om jou te steunen in de Nachttocht. Je kunt bijvoorbeeld aan je familie, vrienden, klasgenoten, parochianen en iedereen die je kent vragen of ze jou willen sponsoren voor een bepaald bedrag. Als je in de vroege morgen in het Heiligdom OLV er Nood in Heiloo aankomt ontvang je een bewijs dat jij de Nachttocht hebt volbracht. Kortom: je loopt dit jaar de Nachttocht met een extra doel!

Nieuw: Junior Nachttocht

Dit jaar is er naast de bestaande Nachttocht ook een junior Nachttocht. Speciaal voor vormselgroepen en tieners in de leeftijd 11-14 jaar, is er dit jaar een korte Nachttocht met een vertrektijd vanaf 06:00uur. Deze nieuwe dauwtrap-actie laat je door de prachtige velden lopen rond Egmond en Heiloo naar het putje, waar je de andere Nachttocht groep zal ontmoeten. Een leuke en ludieke mogelijkheid om met je vormselgroep op pad te gaan. In januari kun je terecht op onze nieuwe website van de Nachttocht voor alle informatie en aanmelding.

 NACHT
TOCHT
HEILOO 2012

Contactgegevens

Jongerenpastoraat bisdom Haarlem-Amsterdam
Kruisweg 63 > 2011 LB Haarlem
{t} 023 511 26 35 > {e} info@jongbisdomhaarlem.nl

PRONK BOUWT MET MEERWAARDE

PRONK BOUWBEDRIJF BV
 nieuwbouw
 verbouw
 restauratie
 onderhoud

PRONK LEIDERS BV
 leidekwerk
 lood-, koper- en zinkwerk
 aanbrengen van ladder- en klimhaken

ooka gecertificeerd
 Bouw Garantie Vakgroep Restauratie

Machinestraat 2,
 Postbus 20, 1749 ZG Warmenhuizen
 Telefoon (0226) 39 13 74
 Fax (0226) 39 20 32
 E-mail: info@pronkbouw.nl
 Website: www.pronkbouw.nl

Adverteren in SamenKerk of in de Naamlijst van Bisdom Haarlem?

 BorgerparkMedia

0475 - 711 362
 info@borgerparkmedia.nl
 www.borgerparkmedia.nl

 Grootseminarie St. Willibrord
 Zilkerduinweg 375
 2114 AM Vogelenzang
 tel. 0252 345 345
 www.tiltenberg.org

Denk je erover priester te worden?

Kijk eens op www.tiltenberg.org of kom langs op De Tiltenberg!

Wilt u de priesteropleiding steunen? Uw gift is zeer welkom op rek.nr. 54 64 t.n.v. Het Grootseminarie

**UITVAARTVERZORGING
 A. DE JONG**

sinds 1966 een vertrouwd gezicht voor een uitvaart vanuit het bisdom

persoonlijke begeleiding vanuit een familiebedrijf

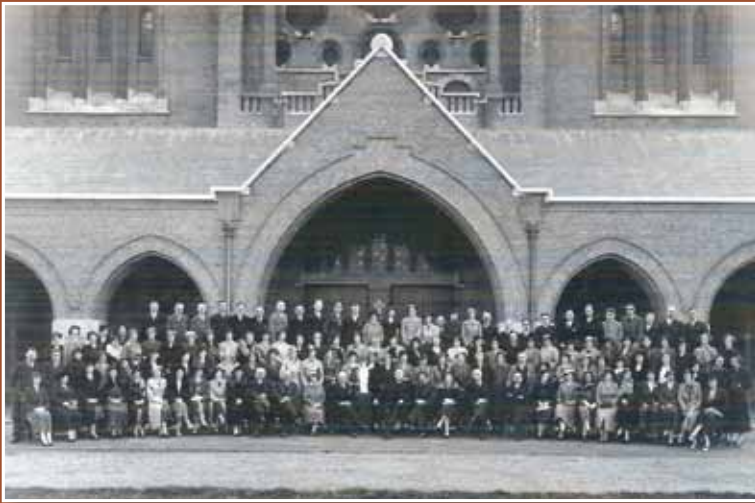
Alle persoonlijke en rituele wensen zijn mogelijk.

voor vrijblijvende inlichtingen: tel.: (020) 676 13 37
 Cliostraat 42, 1077 KJ Amsterdam, dejong@uitvaart.nl
 www.amsterdamuitvaart.nl

lid van de BGNU uitvaartverzekeringen

Onbekende geschiedenis (59)

Dhr. Frans van der Vlugt te Haarlem is al jarenlang in het bezit van een foto van vermoedelijk de R.-K. Oratoriumvereniging te Haarlem. Deze foto dateert waarschijnlijk uit 1933 en toont het koor voor de ingang van de kathedrale Basiliek Sint Bavo aan de Leidsevaart te Haarlem. Ook de beide ouders van Frans maakten deel uit van het koor en zijn op de foto terug te vinden. De vraag is nu wat de reden is geweest voor het maken van deze opname. Stuur uw reactie naar Redactie Samen Kerk, t.a.v. dhr. Floor Twisk (archivaris), Postbus 1053, 2001 BB Haarlem. Per e-mail kan ook via: >> ftwisk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Onbekende geschiedenis (58)

De door de Eerwaarde Zuster Maria Wilhelma Tas, Augustines te Heemstede, ingezonden onbekende foto heeft een behoorlijk aantal reacties opgeleverd. En alle met dezelfde oplossing: het altaar van de Sint Martinuskerk in 't Veld. De eerste reactie kwam van de Z.E. Heer pastoor A.J.M. Hendriks te Heemstede en na hem volgden mw. Annie Kraan-Slijkerman te Hippolytushoef, Zr. Gratiana Bruin te Alkmaar, mw. Leny Boersen-de Jong te Castricum, dhr. J.J. Jong te 't Veld, dhr. Klaas Ursem te Nieuwe Niedorp, mw. Ina van Schagen-Boekel, fam. Peterse-van Wijk te Nieuwe Niedorp, de Z.E. Heer I.W. Tilma te Medemblik, mw. Nel Bot-Slijkerman, mw. Monique van der Gulik te 't Veld, dhr. Piet Berkhout te 't Veld en mw. C.M. Kolkman te Wervershoof. Waar "Samen Kerk" dus al niet gelezen wordt! Uit de reacties blijkt dat velen goede herinneringen hebben aan deze parochiekerk in 't Veld. Herinneringen aan de Eerste H. Communie, de Plechtige H. Communie, het misdienaar zijn, de huwelijksmis, de Sacramentsprocessies tijdens het inhalen van de Priesterzons.

Een van de inzenders, dhr. J.J. Jong, kunsthistoricus en parochiaan van de Sint Martinus in 't Veld, weet te vertellen dat het grote schilderij, na een verbouwing van het hoofdaltaar, werd geplaatst in 1927. Het is van de hand van de Blaricumse kunst-

schilder Jan Oosterman (1867-1963). Op het schilderij staat Sint Martinus afgebeeld, de welbekende bisschop te Tours in Frankrijk, tijdens het lezen van de H. Mis. Rond 1970 is de houtgesneden communiebank weggehaald en is er op het priesterkoor een houten altaartafel geplaatst. Niet zichtbaar op de foto is de imposante preekstoel die in 1866 is vervaardigd door de firma Veneman uit 's-Hertogenbosch.

De maker van de foto, Arpad Moldovan, was indertijd een bekende fotograaf van Oost-Europese afkomst, die in Nieuwe Niedorp woonde. Hij zal de opname mogelijk gemaakt hebben rond 1950.

Ook nu nog is de Martinuskerk in 't Veld de spil van het dorp en met de hulp van een enorme groep vrijwilligers blijft het gebouw in goede staat.

P.S. Heeft ook u een onbekende foto van een kerkelijke gebeurtenis of een priester, pater of zuster en wilt u er meer van te weten zien te komen, dan kunt u deze opsturen naar de redactie van Samen Kerk, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem. De foto ontvangt u zo spoedig mogelijk weer retour.